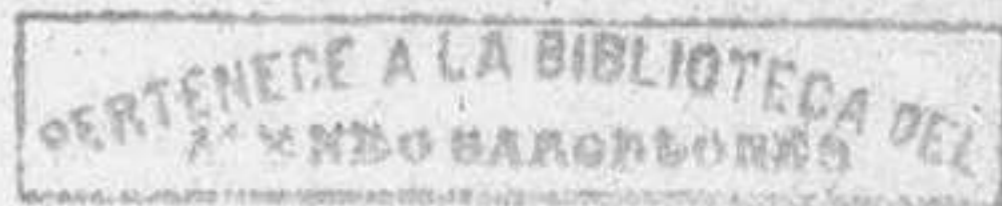

De la altra banda

de la mar

Els sistemes de govern per constituir la ditxa dels pobles han de fonamentarse damunt de la realitat de les coses. Voler regir un estat forjantse uns homes imaginaris, els meteixos hontsevulla siga, es impossible; el govern á la força ha de degenerar en tiránich ó anárquich, que aixís com les especies orgániques tenen llurs individus aplegats en races, l'home ho está en nacionalitats ben definides per la naturalesa; tota política qui prescindisca d'aquest fet evident, innegable, edifica en l'ayre. La unitat en mitj de la més asombrosa varietat, vataquí la gran lley del univers, d'ella ni l'home se'n escapa; per açó la constitució dels estats s'ha d'acomodar á la diferencia de caràcters, interessos, condicions y costums, ha d'eixir de la manera especial de sentir y de pensar de les societats naturals que'ls integren, ha d'esser la expresió exacta de llur ànima. Els sistemes de govern á la manera romana ressucitats de bell-nou de les foscures de la antigor pel Renaixement y que formaren unes quantes centuries la ilusió de monarques y governants, van caiguent en descrédit y no tan sols pensadors eminents, com En Le Play y En Taine, sinó també pobles de vida potent y robusta giren els ulls vers aquells altres sistemes en que la naturalesa perfeccionada pel cristianisme viu ab tota sa ufanor. Les regions de parla catalana començan á redreçarse unes més prest, les demés més tart; l'antich comtat brolla ja energia y esperança; á Mallorca la idea nova fa poca via, te la gestació llarga, encare no ha passat d'un reduit nombre de poetes y escriptors.

Es una desditxa veurela á la meva bella terra pastura de llops, corrompuda y mal tractada pels vells partits. Els te tan endins que no hi ha banda ahont no arribin, tot es seu, fins han corcat institucions destinades per llur propia naturalesa á reviscolar el poble que la política actual fa just els morts, empesta ahont l'afican.

Certament que açó extranyará á ne'ls esperits superficials ó poch enterats de com van les coses per allá, puix d'estona hi ha á Mallorca una literatura floreixent ab figures de primer orde y literats mallorquins son alguns

dels més significats y fins dels iniciadors del renaixament catalá. Es que les sanitoses costums tradicionals van per en terra; els balls de la avior ja no animen les festes populars; les nostres gentils melodíes apenes se recorden; á ne'l cor de la muntanya trenquen la majestuosa calma de la naturalesa les cobles més abjectes del *género chico*; l'ayrós vestit de pagesa, aquest hermosíssim vestit, admiració dels forasters, está malmés y desapareix á tota vela per un vestidot de ciutadana ahont hi enfonyen les joves mallorquines la seva gracia entre colors llampants y plechs de Maritornes. Y la causa principal y més evident síntoma, al mateix temps, de la descomposició d'un poble está ab aquesta adopció de lo extrany y rebutjament de lo propi. Els hàbits antichs, els divertiments y solemnitats trasmesos de pares á fills son fermes baules que uneixen unes generacions ab les altres, tenen quelcom del ayre dels pinars que aixampla'ls pulmóns, vigorisa'l cos y dona alegría; ¡desgraciat el poble que no s'hi troba apler ab ells! senyal de que decau y's perverteix son caràcter. L'home'ls necessita á n'els passatemp pel funcionament sa y armónich de ses facultats emperó, si han d'atenyer un bon fi social, si han d'esser elements d'unió y no disgregadors, es precís que nesquin expontaniament del seu geni, han de florir en éll com en terra propia, han d'estar ben esmotlats á la seva especial manera de sentir; costums que á una part fan be, á la altra fan mal y es cosa molt general que just s'apleguin les dolentes, fins y tot aquelles més senzilles y que manco sembla que s'han de desnaturalisar, al passar d'una regió á la altra, perden el seu perfum y's tornan lleugeres y toixarrudes. Aixís els antichs pagesos, mostres acabades d'honradesa y bonhomia, han esdevengut casi llegendaris; de la *gloriosa* (per mál nom) ença, una disolució espantosa regna en tots els ordes; en veritat que sembla mentida lo que la immoralitat rebaixa y envileix els pobles, *panem et circenses* cridaven els románs de la decadencia y *passem et circenses* criden les races pervertides d'are; tot poble viciós es del primer aventurer qui'l vulga y més, molt més, si com succeix á la meva benvolguda illa, son pochs els qui's creen posicions independentes y no viuen assocats á qualcú. Jo conech una vila que uns quants comerciants han tengut en feu una partida de temps disposant del ajuntament, del jutjat y de tot, venent farina y altres comestibles á preus exorbitants, protegint la desvergonya y fentse ab les miseries dels pobres conradors per dentes més ó manco exactes.

Per si açó no bastava, l'esperit cristiá no ha lograt desarrelar del tot el despreci en que's mira una classe benemérita, preocupació injusta y anti-humana que, si en épocas anteriors tengué per ventura la seva explicació, avuy díe es inconcebible entre gents civilisades. Se comprén que á la India hi haja paries, però no's comprén que á Mallorca, després de vint sigles de cristianisme, hi haja una partida de families condemnades al oblit y á la vergonye per dur tal ó qual llinatge. ¡Que d'intel·ligencies han resultat estérils, que d'esforços no han trobat eco, que d'energíes s'han perdut misera-

blement sols per provenir d'aquesta classe! Ben hora es ja de que desaparegui una tal preocupació que'ns fa fer un paper trist devant dels forasters y tot un caudal de talent; molt s'ha fet y molt pertoca fer encara per arribar á tallarla d'un cop.

La serp política embruta á Mallorca ab el seu moch verinós y la te endogalada fins á tal punt que la lira dels poetes no ha conseguit encare ferir son cor. El moviment regionalista está á n'el seu principi, no ha passat dels somiadors, no ha arribat á les masses emperó ab la ajuda de Deu tot vendrá perque, y son paraules d'En Maragall á un article famós, «sempre, per un diví misteri, el camí de necessitat es el mellor camí de llibertat de tots els ideals.» Que'ns desxondiguem prest, donchs esteim amarats dels vicis forasters tall del moll dels ossos; com els *grans homes* de la política tot ho fem ab flochs y banderetes y en tot hi aficam les seves envejes y vils passions. Vataquí lo que ha succehit ab el monument del B. Ramón Lull; se mogué molt de renou, ne parlaren molt els diaris, hi hagué una reunió magna á la Llotja, s'anomená una junta nombrosíssima ab un caramull de presidents y vocals, fins s'elegí un concell executiu, emperó vengueren allavors les baixeses y rencoretetes y lo cert es que'l monument es resultat una bolla de sabó.

Gran be fa'l Diccioniari que ab tant d'entussiasme ha començat el nostre Vicari General, perque no es qüestió sols de gent ilustrada sinó que s'escampa per la classe mitjana y fins arriba á ne'ls pagesos; no's pot trobar una altra forma d'arreglar paraules més eminentment popular que aquesta; are ja's notan els seus saludables efectes; no es tan comú'l parlar malament del mallorquí y titlarlo de lleig, se'l tracta ab més amor y, es natural, á la força s'ha de despertar á ne'ls qui umplen cédules l'esperit de raça de que n'es fehel depositaria la llengua; á Mallorca se la menyspreua encare y, si be conservam més seny que'ls valenciáns, es molt frequent entre'ls *pollos* de Palma que tengan per mal criadesa'l parlarla y masteguïn un castellá groller que horrorisaría á n'En Cervantes.

Gracies á Deu'ls mallorquíns som en èxtrem sensibles á l'art y á la bellesa y aposta es bellíssima y molt digna d'alabança la feina de les associacions chorals qui sembren arreu-arreu el bon gust tornantnos á les velles cobles, pures com l'aygua dels penyals; de esperar es que prenguin volada y ab temps y paciència fugirá la aberració suicida de la çarçuela y s'alegrarán les orelles ab el tresor de poesia que s'escola de les antigues cançons. ¡Quin efecte'l d'aquestes melodíes! semblan de fades y realment admira que la mussa popular sábiga produhir coses tan exquisides; jo no comprench com hi puga haver qui les senti y no romanguí encisat, es ben precís que se li haja fet call á n'el cor.

Factor de primera importancia avuy díe en tot moviment social es el periódich, y allá be's pot dir que no'en tenim cap de vertaderament mallorquí. Are tench entés que se'n vol fundar un; veritat es que haurá de tenir

molta paciència y treballar de valent el distingit escriptor qui tal desitja, ben segur que haurá de lluytar ab la indiferència del públich, tal vegada haurá de plegar el poch temps emperó que no's desanimi, sempre li roman-
drá la satisfacció d'haver fet una obra de cultura, de patriotisme y de caritat. Anys enrera sortí «La ignorancia», paper satírich que riguent, riguent entrava per tot-arreu y era molt llegit á la pagesia. Un per l'estil d'aquest també convendria molt perque á Mallorca, com per les altres parts, les classes baixes son les que segueixen més senceres, á pesar de llurs miseries y de llur degeneració conserven el fondo mallorquí de bona sava, el centralisme ab el seu reguitzell de vicis no ha conseguit podrirles més que per defora, llur cor se conserva sá encare, fan com la casa de camp que per trobarse prop d'un torrent es malsana, que's conduhesca'l torrent per un altre cantó y la casa's purificará y s'hi aplegará gana y robustesa. En les demás classes ja passa diferent que Mallorca es agrícola casi en absolut y aixís, els *senyors*, gent de carrera y propietaris més ó manco acomodats, ó be están entregats en cos y ánima als cacichs ó cansats dels disgusts y tráfech polítichs d'un racó de ca-seva, miran ab una passivitat vergonyosa l'actual desgavell cuidantse sols de lletgir *Rocambole* y donar menjar als canaris. ¿Y no sería gran cosa despertar en la massa més sana, fonament de tota restauració, el sentiment que hi batega devall-devall y ja que no, aturar un manco sa demoralisació?

Emperó qui més impuls pot donar al moviment particulariste, qui ab més força'l pot propagar, qui pot purificar més y més nostre caràcter es el clero y no tan sols per medis indirectes, es á dir, predicant virtut y apedasant consciències sinó també d'una manera directa, que el sacerdot com á ministre de Jesuscrit pot y deu esperonar la amor á la tradició y al idioma, el respecte á les usances antigues, l'aferrament á lo propi; al fer açó, treballa d'una manera poderosíssima per la moralisació de les costums perque, desenganemnos, els homes no son purs esperits; els homes tenen un cor ab les seves necessitats é inclinacions que influeix en l'esperit y fins el mitj-obliga. El regionalisme y la Esglesia's donen les mans, tots dos edifican damunt la tradició, tots dos volen perfeccionar al home tal com es, no tréurel de polla-guera y aixís afanyarse per la patria es afanyarse per Deu; no hi ha poble aferrat á la seu que no sia fonament relligiós; aquí está Basconia, oasis á un cantó d'Espanya. El predicar en llengua que'l poble no entén, el mesclar coses que topen ab son natural, no va á cap lloch bo. No's tracta de política, y no crech que'l dur lloba privi á un ciudadá dels seus drets, se tracta del enlayrament de la nostra terra; á ne'l sacerdot, grat sia á Deu, el rodetja encare una aureola de prestigi y ab açó la ha d'utilisar. Anima molt veure conreuats á n'el Seminari la nostra historia y la nostra parla y ja comença á notarse'l fruyt entre'ls novells capelláns.

Han de tenir ben present els regionalistas mallorquíns que Mallorca es un troç d'aquella gloriosa nacionalitat que s'estén de Valencia á Perpinyá,

no per *fondres* sinó per *unirse* ab els cataláns, y que treballin y no s'acquinin si caminan poch ó veuen á lo mellor inutilisats per qualsevol circumstancia grans esforços que les regeneracions socials no son cosa d'un díe, al contrari sempre costan molt de temps, molta de feyna y molts de sacrificis, tenen avenços y recaigudes y sería desconèixer en absolut la naturalesa humana pretenir refer ab uns quants anys lo que ha costat sigles pervertir. Veritat es que'ls pobles s'hi troben malapler quan perden llur caràcter de manera que ó desapareixen ó tornan á esser lo que eran, que tot lo creat cerca l'equilibri, y Mallorca no está en camí de desapareixer, si hi estigués hauria perdut tota traça de Mallorca y tal cosa encare no ha succehit, grant una mica la cloveya's veu devall el bessó hermós y sa; açó'ls ha d'aixamplar la ànima perque es penyora segura de llur triomf. Aixís tóquinli á n'el cor y crídintli ab la heroina irlandesa: *¡recórdet de la teva ànima y de la teva llibertat!*

JOAN ALZINA Y MELIS.

La Poesía y el Theatre

El Theatre es la mes perfecta de totas las manifestacions que pot produir el geni d'una rassa, quan al manifestar son esprit creador, reproduceix l'essencia de la seva ànima, enmotllantla y encarnantla en las obras de l'art y de la bellesa, é imprimintli el segell de l'immortalitat. La rassa s'eternisa pel medi de sas creacions artísticas, s'impersonalisa al formular la sintèssis del seu geni, de la seva manera de sentir y de concebir l'univers qu'el rodeja y de compendre el misteri de la vida en son origen y causa. Aquesta sintèssis es, segons Schopenhauer, mes gran y mes verídica, que la feta per la ciencia, car aquesta surt de l'abstracció y es feta per la inteligencia, mentres que la primera brolla espontaniament, a manera de miracle, de la nostra coneixensa intuitiva, l'única verdadera y la qu'ens dona directament la visió de las cosas, en llur existencia absoluta. L'artista al contemplar els objectes que omplen l'univers, s'en enamora, y xuclat per llur bellesa, s'oblida d'ell mateix perdent la coneixensa de la seva personalitat contingent y finita, y s'identifica ab la cosa contemplada; en aquest moment l'artista fa el sacrifici de la seva individualitat: l'art porta donchs l'idea de sacrifici, sens ella may se podía produhir art veritable ni bellesa eterna; l'egoisme en queda excluit, y las portas del temple sagrat son eternament tancadas per éll. ¡Ay del jorn qu'hi penetri! el Temple quedarà profanat a l'acte, y l'artista contaminat y tocat de aquet vici, no produhirá ja may, més que obras d'exportació, de fals art, obras creadas per l'egoisme y que farán oblidar aquellas que son representació del art verdader, car l'egoisme enganyador se vesteix de forma afalagadora y corromp el cor dels homes, mentres

qu'el gran, el pur, es al contrari auster y no revela sos misteris mes que al iniciat, y després de llarga preparació. La bellesa es la filla del dolor, y aquet es tan sols comprés y estimat per l'héroe, may per l'home vulgar.

L'obra dramática arriba en el moment, en que todas las demás formas de l'art y sobre tot la poesia, han pujat al grau mes elevat de la perfecció. En efecte, todas aquestas formas unidas constituexen l'obra escénica, y es comprén que may podrá esser aquesta perfecta en son conjunt, en sa totalitat, si perfectes deixan de ser cada una de las parts que la composan.

De todas aquestas, la poesia es la més important y no donará may teatre, el poble que no hagi perfeccionat sa llengua fonentla al foch de la poesia. Si aixó no ha lograt y vol fer obras teatrals, aqueixas serán estérils, producte d'una rassa impotent, artificiosas, tot lo més podrán enganyar a una generació determinada, pero malgrat aqueix exit de moment, estarán irremisiblement condemnadas al oblit o al escarni per las generacions venidores que s'avergonyirán si per etzar poseu devant dels seus ulls, el mal gust de llurs antepassats, purgant aixis llurs autors el pecat d'haverlas produhidas; que el volguer crear sense estar dotat d'aquella forsa creadora, que sols els deus poden donar, es un dels mes horribles pecats que poden cometre els homes.

El que vol esser artista sense tenirne la inspiració divina está destinat a expiació eterna que may tindrà fi, y els pobles qu'el sofreixen, están condemnats a mort y llur resurrecció será impossible.

El Theatre grech y el Theatre inglés, han surgit en las épocas en que ja s'havían perfeccionat y gayrebé agotat, todas las formas de l'Art, y sobre tot la forma poética, ja que aqueixa es la mes elevada en que trova sa expressió la llengua parlada. Els llenguatjes, com todas las cosas, no neixen perfectes, sinó barbrers y guerrers, y s'van perfeccionant y pulint, al esser conrehuats pels que senten la necessitat de parlar una llengua mes bella y mes musical que la que parla la majoría.

Aixís succehí també en el poble francès, que quant va crear la seva Tragedia, havia portat el vers alexandrí, a una altura incomparable, arriant á produhir per medi d'aqueix marvellós instrument, las mes delicadas *nuances* de la passió, sobre tot, de la passió trágica en tota sa noblesa. Aquet metre que corresponía al exámetre dels llatins, havia conservat per medi de las cesuras, una reminiscencia del vers antich ab sa musicalitat. Es cert que havia desaparegut la combinació de llargas y breus, qu'ab molt bon seny han conservat las llenguas germánicas, mes encare s'tenia un vers ab quelcom de la ritmica antiga en la conservació de las cesuras: aixís per medi de las pausas, artisticament combinadas, el vers francès no havia arriat al nivell de las otras llenguas romanas, qu'al adoptar els metres dels poetas del Reinaxement convertían la poesia en una oratoria artificiosa y buyda, declamada al compás d'un rytme mecanich, que havia perdut quasi tota sa musicalitat. Els versos grechs treyan llur rytme del só de la flauta lydica; els

versos espanyols, no recordan mes instrument qu'el de la guitarra: aixís ho diu A. W. Schlegel, que precisament es un dels qu'han salvat la literatura castellana del oblit a que estava condemnada. Aquestes son sas paraulas: «La poesia espanyola ha tingut sempre, desde'ls comensaments, una gran simplicitat. Las dugas formas primitivas que se l'hi han vist adoptar son las de la cansó y del *romance*, y encare un creu sentir ressonar els acords de la guitarra en el rytme de sas estrofas antigas y nacionals» (1). Aquest petit reste de musicalitat lo perdé per complert la noble poesia castellana al adoptar com á propis els mestres italians. Per aixó son theatre se ressent d'aqueixos defectes, se presenta incomplert, donant mes importancia als jochs y als embolichs escénichs qu'a la verdadera poesia, car aquesta havia fracassat per complert. «No puch admetre» diu Frederich Schlegel «que Garcilassó y altres poetas de la mateixa época hagin portat la llengua poética al mes alt grau de perfecció, com per exemple Virgili entre els Romans y Racine entre'ls Francesos» (2). Aquesta poesia no podia donchs, dar vida al theatre y aqueix se trová en la dura y trista necessitat de buscarla en altra part o siga en l'intriga; lo que modernament s'en diu *des coups de théâtre*.

A n'aquet punt devem dedicarhi una mica d'atenció, fer *un moment d'arrêt*, car aquesta afirmació sembla atrevida e injusta, sense cap classe de fonament.

Molt lluny d'esser arbitraria aytal afirmació, ve al contrari justificada per la manera ab que l'han judicada els grans mestres de la critica europea y sobre tot l'incomparable Lessing.

Ja hem dit qu'el theatre espanyol havia caygut dintre del mes profon olbit vers la meytat del segle XVIII; á Espanya mateix no s'el tenia per gran cosa, y gran era son perill de desapareixer completament del mon de las grans literaturas. Un aconteixement lo saivá d'aquet afrós destí; la polémica sostinguda per Lessing en sa «Dramaturgia» (3) contra els seus contemporanis, sobre la manera ab que Corneille havia aplicat la teoria Aristotélica al sí de la Tragedia. Sostenia Lessing, acabant per emportarsen la victoria, qu'el gran trágich francés s'havia equivocat en dita interpretació; Corneille creya qu'el fí de la Tragedia es la purgació de todas las passions, mentres que'l gran crítich alemany, sostenia ab uns coneixements més pregons del grech, que no era aquesta la theoria sostinguda per Aristóteles en sa Retórica, car se desprenia de la lectura d'aquesta obra que las solas passions que devia purgar la tragedia eran la pietat y el temor.

Aquest es en pocas ratllas y sobriament descrit, un dels principals aspectes de la lluyta sostinguda pel mes gran de tots els crítichs y creador de la literatura moderna.

(1) Curs de Literatura Dramática.—Llissó XVI.—A. W. Schlegel.

(2) Frederich Schlegel.—Historia de la Literatura.—Cap. XI.

(3) Hem d'advertir que la *Dramaturgia* es una colecció d'articles fets per Lessing, en un diari d'Hamburg en el qu'ell exercia la crítica teatral.

En lo mes ardent del combat y al fer la crítica d'una obra espanyola titulada *El Conde de Essex* (1) obra insignificant y quasi completament desconeguda per nosaltres, s'estengué a propòsit d'ella tan desmesuradament, que creyentse obligat á escusarse per haverse ocupat tant d'una obra incolora, diu lo següent: «Aixís acaba aquesta obra, en lo qual hi detingut potser massa als meus lectors, pero també potser que no. Estém tan poch familiarisats ab las obras dramáticas dels espanyols! Jo no'n coneix cap qu'hagi sigut traduïda o tan sols que ens sigui coneguda per extracte. Las obras espanyolas son enterament fetas sobre el modelo d'Essex. En todas ellas s'hi trovan els mateixos defectes y els mateixos merits; en major ó menor grau, naturalment. Els defectes saltan als ulls ¿pero'ls merits se m'dirà quins son?— Aquí'ls teniu: una fábula completament original, una intriga molt ingeniosa: *des coup de théâtre* molt nombrosos, molt singulars y sempre nous; las situacions molt ben portadas: ordinariament alguns characters bastant ben trassats. No hi ha cap classe de dubte que aquestos distintius son verdaders merits; no dech afirmar que no n'existeixin de mes elevats; no nego tampoch que dits merits no siguin portats ab facilitat vers la exageració, vers lo novelesch, lo fantastich y fins lo monstruós, y reconeix qu'els espanyols son rarament exempts d'aqueix genre d'exageració».

Aquestas ratllas qu'acabém de transcriure, son memorables, y a ellas se deu que alguns anys mes tart els dos germans Schlegel, se vagin ocupar detingudament del theatre espanyol. En la nostra terra, ahont el nivell de ilustració está molt per sota de la *moyenne*, aytals paraulas sonarán per primera vegada a l'orella, com una novetat, y molts (pot ser la majoria) dubtarán de llur veracitat y fins no creurán que Lessing hagi existit may; altres preguntarán si aquet senyor te tanta autoritat com en Larra, per exemple, pero a Fransa y Alemanya, te obligació de coneixer las ratllas transcritas tota persona que no vulgui passar per il·letrada; car com ja hem dit avans, Lessing es el crítich mes gran de l'època moderna, y de la *Dramaturgia* com també del *Lacoon* n'ha surgit tota la cultura alemanya.

La escena espanyola deu tot son esplendor y brillantesa a la abundancia de situacions y de llocs escenichs que esplendidament ha creat; aquesta es tan gran que fins va enlluernar als francesos; Lessing s'en queixa en la *Dramaturgia* quan diu: «Els francesos que no tenen cap gust per l'unitat d'acció, y que s'havían malmés per las intrigas barbaras de las obras espanyolas avans de coneixer la simplicitat grega, han considerat las unitats de temps y de lloch, no com conseqüencias de l'unitat d'acció, sino com condicions indispensables per ellas mateixas de la representació d'una acció». De manera que lo que'ls hi tira en cara Lessing, es el que s'haguessin deixat seduir per la gran imaginació que desplegava el geni espanyol al inventar l'intriga, apartantse aixís de la gran simplicitat grega.

(1) Aixís la anomena Lessing, mes son títol veritable es *El Conde de Sex o Dar la vida por su dama*, atribuhida avans a Felip IV y avuy a Antonio Coello.

A Catalunya hi ha hagut derrerament, un noble intent de crear un theatre modern qu'al mateix temps que fos genuina representació de la rassa, s'elevés per demunt d'ella posantse al nivell de las literaturas dramáticas vehinas, ab merits suficients per poguerlashi donar la salutació de germanas. ¿S'ha lograt? Havem de confessar, si es que volem estar en pau ab nostra consciencia artística, que *no*.

Las causas d'aqueix fracás son degudas a lo que havém apuntat, d'una manera molt rápida; cal explicar la naturalesa y l'essencia del theatre. La literatura catalana se trovava encar en un estat semi-barbre, quant tot d'un cop volguerem fer theatre y sobre tot theatre genial. Cap dels elements qu'el componen estava ni tan sols en germ, molt menys en estat de desenrotllament progresiu, ¡y volíam ser genials!

La poesia se trovava en un estat verdaderament deplorable.

Dels grans poetas del sigle XVIII s'en parlava sense haverlos estudiat solidament, arribant a ignorar la majoria que Ramón Llull fós poeta. L'Alexandri admirable, qu'empleava el genial poeta mallorquí en son millor poema, el *Desconort*, aquet vers que Herder declara esser, «l'ánima dels cants mes simples, y de tots els cants d'iglesia» (1) era completament abandonat en sa forma típica y tot lo mes empleat en estrofas de quatre o mes versos, ahont s'alternavan els consonants; en cambi, endecasilabs, *romances* y *redondillas* a tot drap: era considerat model de sonets *Un soneto me manda hacer Violante* etc. Tot aixó ho dihem ab excepció d'alguns admirables talents que, fins tenintse de servir d'aqueixos motllos, han surgit expontaneament per gloria de la literatura catalana.

Se despren de tot aixó, qu'al volguer alguns imitar els principals theatres extranjeros, no podían compéndre mes que las ideas abstractas, contingudas en aquellas obras dramáticas que prengueren per model, solas, aisladas, y arrancadas de la poesia d'hont aqueixas havían surgit; es á dir, mortas y sense vida; y no existeix obra artística sense poesia. En efecte las ideas abstractas son las úniques que's poden apropiari en aquets cassos, car pertanyen á tots els pobles, son cosmopolitas; no s'ha de fer mes que pendre la pena de traduir las; però, per mitjana que sia una obra d'art, ha de tenir alguna vida que la sostingui y la nutreixi. Perxó a Catalunya, al volguer alguns autors dramátichs encarnar las ideas contingudas en un theatre extranger, el d'Ibsen per exemple (ideas que moltes vegadas venían de segona má y contadas per alguns amichs, qu'havían llegit ditas obras en francés), ho feren de la sola manera qu'els era á n'ells possible; las hi comunicaren la vida qu'ells sentían, es a dir, la catalana del theatre antich tradicional, theatre qu'ells menyspreuavan de paraula.

Aixó es lo qu'es remarca per exemple en els dramas de l'Iglesias; l'éxit qu'han obtingut al Theatre Romea, se deu precisament a lo que tenen de la

(1) Herder «Historia de la poesia dels Hebreus».

tradició de dit local, en els bons temps d'en *Pitarra*; tant en la descripció de tipus populars (primer acte de la *Mare Eterna* y els *Vells*) com en las escenas sentimentals; la mort del poeta en l'últim acte de la *Mare Eterna*, haguera fet plorar a tota aquella generació que s'entussiasmava ab *El Trovador*, omplint de llàgrimas els seus mocadors, á la mort de Manrique. Diuhen que l'Iglesias s'indigna perque molta gent y en moltes ocasions li ha dit qu'era un *Ibsen barato* y concebim la seva indignació, car al sublim poeta noruech no se li sembla de rés; com acabém de dir pot reclamar com antepassat, a Frederich Soler, l'ánima del Theatre Romea; may al Ibsen.

El Theatre catalá no está deslliurat donchs encare de l'antiga tradició; al contrari s'hi enfonsa mes cada día, quant mes esforços fa per sortirne.

Per trovarse els qu'aquesta lliberació pretenen, en las mateixas condicions qu'els que la fundaren, faltats de poesia, la indispensable per invadir l'obra dramática ab sa impetuosa corrent y omplir las venas dels personatges que s'han de moure en la escena, han hagut de fer en petitíssima escala, lo que feren, ab riquesa d'imaginació incomparable, els poetas castellans de l'época de Felip IV: *coups de Théâtre*: mes lo que en aquets era original, ha sigut en els cataláns una copia y ¡quina copia! Lo mateix qu'en el theatre castellá era inventiva y sempre novetat (com deya Lessing) se convertí en repetició contínua dels mateixos efectes escénichs en el theatre creat per en *Pitarra*.

Veig qu'al acabar aquest article, el nom de Lessing se m'ha tornat a escapar de la ploma, involuntariament, però no l'esborraré, car axis amparant-me ab las alas del gran crítich alemany, podré fugir de la responsabilitat qu'he contret, en las afirmacions sentadas en aquest estudi sobre el theatre. Lessing va combatre las teorías de Corneille, de manera qu'al aplicar las theorías del crítich alemany, contra D. Ignasi Iglesias, no deu sentirse aquet senyor gens molestet, car aixís la polémica presenta el carácter general que l'hi hem donat en aquest article; es entre Lessing y Corneille, elevant, d'un cop, a manera dels *coups de théâtre*, qu'aquell criticava, al senyor D. Ignaci Iglesias, a l'altura del gran trágich francés.

RAMON FONT Y PRESAS.

Apropósit d'aqueix article, y com precisament s'ens ha dit que un autor catalá se queixava de no tenir cap Revista ahont poguer respondre als nostres atachs, CATALUNYA li ofereix l'hospitalitat en aqueixas planas. (*N. de la R.*)

¿Festa?...

*De bon matí, quant apunta l'aurora,
dalt del cimall be ó dirias qu'es festa,
ni un branquilló sense flors avui resta
i el sol ab elles jogant, s'enamora.*

*Enamorat, veu que cada flor plora
quant de boirines esquinsa sa vesta;
veu la mes blanca que abaixa la testa
i pudorosa de roig es colora.*

*Com papelló de claror qu'es destria
s'atura el sol en la fló avergonyide
fonent el plor qu'en sas fulles lluihe
i... sembla festa l'albade del dia,
mes, al capvespre la flor es marcide.*

¿Festas d'amor?... Quinas festas, m'aimia!

Una flor

*En una santa quietut sospesa
hi hà en el jardí une rosa corsecade
qu'es la darrera flor esbadallade
de aquella primavera de bellesa.
Si ahir d'aquell jardí fou la dehesa,
l'amor del papelló d'ala daurade,
avui es de la mort la enamorade,
la flor del desconçol i la tristesa.
No anau á cercar mel en sa florida
alats amors, sedents de cors febrosos,
que d'estimar, ¡miraula!... está rendida.
Deixáumela per mi la flor marcida;
jo i ella en un dolor viurèm confosos,
que á mi, també l'amor m'ha pres la vida.*

JOAN LLONGUERAS.

Ex-libris A. de Riquer.

En honor den Costa y Llobera

En el banquet celebrat a Palma de Mallorca en honor den Costa y Llobera, nostre bon amich en Matheu Obrador dedicá al eminent poeta el notable parlament que transcrivim:

HONORABLES SENYORS:

AMICS Y COMPANYS:

Tant de temps sense alzar la veu davant cap aplec d'intelectuals, davant cap auditori tan triat y benevolent com el qu'ara m'escolta, tenc por que m'en haja feta pérde del tot la poca trassa que hi he tenguda sempre; y no hauria creguda encara arribada l'hora de rompre el silenci que'm pertoca guardar, si no's tractás de lo que's tracta: de honrar tan plenament com merex, y dirli un mot de coral enhorabona en nom de tots, al amic qu'estimam y admiram per igual: a n'En Miquel Costa, proclamat Mestre en Gay Saber pe'l Consistori dels Jocs Florals de Barcelona qu'ara darrerament se celebraren.

Mal de moure seria estat a sortir del redós ahon vaig seguint la tasca benedictina de treuren trellat d'aquella magna obra luliana qu'un día, si a Deu plau, farem sortir a llum; y més mal de ginyar encara hauria hagut d'esser a parlar paraula, si qualsevol altre fos estat el motiu, fora d'aquest que avuy mos fa venir aquí y mos aplega en familiar germandat. Pero, per rendir tribut y homenatge d'admiració y llaor a n'En Costa, no dic jo aquí, sino a on se vulla per lluny que fos, jo hi aniria a peu descalç, si no pogués d'altra manera, y faria estol y processó, per glorietajar l'amic que avuy tenim a cap de taula. M'en pren amb ell, com a n'aquella glosadora jovensana, apassionada seny a pérde per un galant fadri, quant li feya aquella expressiva prometensa que'l nostro poble ha conservada y canta:

*Encara que morta fos,
cusida dins sa mortaya,
faría una revivaya
si'm duyen noves de vos.*

Cadascun de voltros seria estat més ametent, cent vegades més apte que no jo, per dirli al nostro poeta lo que d'ell y de la seua gloriosa obra poética sentim y pensam, y tenim tots a flor de boca. Si m'heu signat a mi y m'heu feta comanda de dirho com a portantveu y reflector del nostro pensament colectiu, ja sé perqu'es y a qualsevol li es bo de veure: perque si entre'ls nostros bells parladors no hi fas cap vasa y he romás sempre a derrera tots, en camvi tots m'heu vist sempre en primera fila, com a fervent admirador d'En Costa y amic séu de tota la vida.

Trenta anys o més de bona amistat, may enterbolida ni refredada, sino al contrari més forta y generosa, com el vi vell que millora y puja de grau com més temps passa; trenta anys d'amistat constant y feel, de prop o a grans distancies, l'han congriada en mí de tal manera, que no puc ni vull pérde ocasió de refermarla y ferla patent, sempre y ahon se vulla que se m'en oferesca avinentesa.

Bé m'en recort encara, y m'en recordaré tots temps, de lo que'n podríem dir sa primera brostada, la naxensa literaria d'En Costa. Era axó al any 73, y poc temps feya qu'haviem comensat a treure a llum aquella *Revista Balear* que tan modesta y casolana, era axí y tot a les hores l'únic ressó y espiray de vida literaria aquí a Mallorca. En aquell estudi de la llibrería de Ca'n Guasp s'hi reunien de vetlada els fundadors y la colla de la *Revista*, y allà s'hi llegien rimes y proses de tot arreu, sense ferne gayre escrupulosa triadella. Un vespre, mos hi arribá, entre altres poesies mallorquines, aquella que tots sabeu y recordau, titolada *La Vall*. Secretari de Redacció, com a més jove, vaig

Mossen Miquel Costa v Llobera

ferlosne lectura a n'els prohoms y mestres (en gloria sien!) de les nostres lletres de llavors. Cadascun d'ells, tant com anaven escoltant aquelles dolces y armonioses estrofes, —primerenques passades de russinyol jove qu'encara duya plomatigó de niu,—féren l'ull viu y sonrigueren, davant la aparició y revelació d'un novell poeta de cap de brot. Aquella poesia duya per tota firma una *M.* y una *C.*, y al costat de la data, deya «*Vall de Ternelles*». Qui més qui manco, endeviná en l'autor d'aquella oda agradosa a un tenral pollensí de denou anys; y no sé quin dels mestres, quant s'acabava la lectura, va retreure aquell mot de profecia virgiliana: «*Tu Marcellus eris...*»

Aviat se complia l'auguri, y amb escriu. L'any qui vengué davant, el Consistori de Barcelona premiaba amb una poncella d'or y argent *La primera llàgrima*. En el *Museo Balear*, hereu y successor de la *Revista*, surtia a llum al cap de poc aquella xelista y vibrant efusió, *Demunt la altura*; y ben tost, dins l'any 76, la valenta musa den Costa, ja senyora y majora casi sense aprenentatge ni menoria d'edat, produia aquelles tres joyes definitives y capdals del nostre renaxement, cantant amb inspiració suprema *Un claper de gegants*, l'incomparable *Pi de Formentor* y aquella misteriosa *Harpa* simbòlica, que a dins la sala immensa del antic castell, ubert al vent de la mar, feyen sonar de nit, al clar de lluna, les delicades mans de la princesa blanca, y escoltava la Reina consirosa, ningú sab fins a n'a quina hora.....

La fama poética d'En Costa quedá á les hores consagrada ja pera sempre més, a Mallorca y a fora Mallorca. Un veredicte unánim, més valedor que no el de qualsevol consistori, l'aclamá poeta príncep de la nostra novella generació... Y ara, 27 anys després al proclamarlo *mestre en Gay Saber* los set mantenedors dels Jocs Florals catalans, allá dalt, al capdamunt nevat del Canigó, no han fet sino refrendar y segellar un títol d'honor que En Costa ja tenia ben guanyat, y abans tothom ja li otorgava y regonexia, per dret propi.

Lo que mos ha donat després,—el triat aplec de ses *Poesies* publicat l'any 85; aquell altre floret de llegendes y tradicions, inspirat tot y extrèt *Del agre de la Terra*, y aquests poemes derrers que li han valgut premi d'honor y cortesia, son venguts a afermar y examplar con més va més, la seua brillant anomenada.

Devant voltros qui m'escoltau, sería incorre en nota d'enfadosa vulgaritat imperdonable aventurar ni recapitolar un sol mot, sobre la significació y valor d'En Costa com a poeta. ¡Tant se valria explicarvos estultament que'l puig d'En Torrella es el major y el més alt de Mallorca! Tots les sabem de cor y les recitam y les tenim ben sospesades y quilatades a les inspiracions líriques d'En Costa; la crítica de fora-casa, també; y la nostra literatura renascuda no té cap conrador ni devot amator que no les haja ensaborides, y fins y tot més d'un, preses com a miray y adoptades per norma.

A n'En Costa (massa el conec) no li han de fer gens de bon sò, afalagadures ni alabanses de còs present, per molt que sien justes y raonades; ni jo aquí l'he de mortificar, ni enutjar la vostra atenció, proclamant a alta veu lo que cent milia vegades han dit d'ell y del séu tresor poètic, de paraula y per escrit y en lletra de mol-lo, boques de labia elocuentíssima y sabies plomes de cap d'ala.

Jo no més vos diré—dexant anar tota parleria enmidonada y brodada de platayons—que talment duc sempre engastades a dins l'enteniment y dins el cor aquexes esquisides y gentils flors de poesia, que on se vulla m'haja trobat, m'han feta sempre companyia feel y m'han agombolat l'esperit, quant son vengudes hores de negre defici, d'estranyedad y d'anyoransa.

La personalitat del seu autor, per mí encarna talment el concepte acabat y arquetipic del poeta de plena y alta inspiració, que com m'he vist pelegrinant y trescant mon, de llevant a ponent, empès per tants d'atzars d'una vida venturera y redoladissa, cada vegada que'm trobava en presencia de lo bell y lo gran, sempre que m'ha enlluernats els ulls o feta estremir l'ànima una visió esplendent y lluminosa d'inmensidat o d'au-

gusta bellesa, m'han acudits tot duna al pensament la recordansa, y a la boca'l nom del anyorat amic, y m'he hagut d'esclamar:—¡Ah, Miquel, Miguel Costa, si tu fosses ací! ¡quin hymne brollaria de la teua lira potent! quin torrental de notes y armonies!...

Ara considerau, senyors y amics,—sense anar més envant ni allargar més raons, que may acabaria—ab quin delit y entusiasme m'hauré associat volenterosament y de tot cor, a la idea de commemorar y celebrar avuy (dins aquest nou casal que representa un gran avens y una passa llarga endavant per la cultura de Mallorca) la honorable investidura novella, la executoria de *mestratge* del qui *mestre* ja u era abans, dins el criteri y conciencia de tots; y posauhi esment—vos ne prec—com mentres no hi havia per mí excusa hábil ni valedora, per refuar aquesta honor inmerescuda que m'heu volguda fer, de dur y agavellar la veu dels amics y companys, per endressar al nostro poeta la més fervent salutació, dientli a cor ubert:

—Noble cantor d'alta volada, vident y enamorat de la eterna bellesa, ¡tot te sia enhorabona, y Deu te do tants d'anys de vida com t'auguren la teua esponerosa sanitat d'ànima y de còs; perque pugues tu coronar, y noltros veure arribada a compliment, la teua obra gloriosa, de enaltir aquex nom que may ha de morir, l'antic senyorivol casal a ont nasquéres, la vila on te nodries, la terra de les belleses qu'has cantades, la patria sencera que's gloria de tenirte per fill, la llengua qu'has ennoblida gentilment, y que amb heralts y feels servents com tu, té vida y examplitut y gloria, per sempre assegurades!

Y ara, senyors y amics, si vos ho diu el cor y vos vé de bon grat, alsem la copa y beguem fraternalment, a la bona sort y ventura d'aquesta terra, al enaltiment de la nostra poesia, a la salut d'En Miquel Costa!

Es necessaria l'educació

artística del públich?

(Parers emesos en una enquesta.)

Pels escriptors y els artistas que crean, es a dir, que s'lliuran del instant present, el sentit artístich del públich apareixerá sempre falsejat. No obstant, se pot afirmar que jamay aqueix sentit fou tan desviat com avuy.

El reclám s'ha instalat a la primera plana dels periódichs quotidians. No mes las revistas mostran encare interés per la bellesa. Malhauradament, fora dels escriptors y els poetas, ningú las llegeix. La massa no n'resta influenciada.

D'altra banda, l'art mateix se retirá, d'uns quarant'anys a n'aquesta part, demunt de la montanya. Feu vaga esplendidament, y trencá sos lligams ab el poble d'ahont havia sortit.

En aquella hora alguns compregueren que las torres d'ivori havían de caure, y qu'els grans poetas y els grans artistas han sigut las primeras víctimas de l'isolament a que s'han condemnat. Qu'han quedat admirables, es cert. Mes de quina altre emoció s'estremirian sas obras, si ells haguessin entrat en comunió ab l'univers enter, qual multitut forma part d'ell, tant com las enormes forsas de la naturalesa. Ah! sentir lo que pensan, experimentan y volen las multitudes heroycas y apassionadas; las multitudes que s'renovan a cada quart de sigle; las multitudes de las vilas sobiranas, las multitudes d'ahont s'aixecan els genis, las multitudes que fan y desfan els imperis! Estudiadas en sas costums, en las familias que fundan, en els homes nous que de temps en temps empenyen devant d'ellas perque las ideas s'agitin, se transformin, y, fatalment, se devorin entre ellas! Desde l'romanticisme s'estudia l'passat. Deixemlo dormir almenys durant alguns anys en la mortalla de nostre respecte y de nostra emoció eternida. L'havém destorbat, galvanisat y afadigat excessivament.

Donchs, durant el desterro dels grans poetas y dels alts escriptors sobre els Aventins rebel·les, ha sobrevingut tot el remat dels mediocres y dels artistes inconsistents que, poch fastiguejats d'ells meteixos, s'han posat en contacte ab la massa y li han servit els plats vulgars de llur cuyna. Els diaris, els teatres, las llibrerías, exhalan desde llavoras terribles pudors. Envenenan el gust, y cada vegada devalla mes y mes vers el buyt la mentalitat contemporania.

Que la burgesía continui estimant y exalsant aqueix art ombrívol o lubric, poch importa. La burgesía es una classe entregada a l'inercia próxima. Pero que l'art d'éxit d'avuy arrossegui l'poble, heusaquí lo que cal evitar per medi de lluytas sens treva. L'art ha de purificarse. Cal que sigui, no tant el luxe ni la magnífica decoració en que s'mou una nació com un meravellós reconfortament per ella. Que reflexi com un mirall tota l'història d'una rassa, sas grandesas y sos desastres, sas lluytas y sas victorias, tots els pensaments antichs, però sobretot qu'esclareixi y projecti pensaments d'esdevenir.

Una moral y una educació basadas sobre l'admiració serían els medis mes segurs de despertar la vida elevada en l'infant. Ens mancan professors d'entusiasme, y els pedagogos abundan. Ademés, encare qu'estiguém en aqueix segle XXe en que s'uneixen tants esforços per ensenyar, en que s'multiplican els llibres, las conferencias y las universitats, no existeixen encare veritables teatres populars. Y res es tan elevador per l'home, com sentirse multitut, y, tot sentintse multitut, creixer fins a l'art. Y ademés no podria ferse del diumenje un día de bellesa, com els sacerdots ne fan un día religiós? Pot imaginarse un calendari ahont Pasquas y Nadals, consagrats a grans festes estéticas embellirían tota la terra.

Els artistas son conductors d'homes, mes de lo que ho eran els antichs reys. Ab las sevas obras persuadeixen. S'adressan a lo mes íntim del nostre ser. Crean un nou esperit cada vegada qu'un'obra, clara y poderosa apa-

reix. Viu y s'exalta en ells son pays, y si son grans, el mon. Que l'poble els escolti, que vagi envers ells per els camins qu'haurá trassat una educació nova, qu'esculli els mes grans—que d'altre part son els únichs que existeixen ab eficacia—y els temps suprémis de la Grecia renaixerán bentost.

Heusaquí el somni. Mes quins serán els mestres educadors qu'inventaran els métodos segurs per atényel un jorn?

EMILI VERHAEREN.

Seguirán altres parers al del eminent autor de La Ville Tentaculaire.

Lo trevall (*)

(Acabament)

21. Aixís anirá posantse eternalment la questió y preguntant: Qui deu fer eix gran trevall d'unió? Quin consol, quina penyora, quina recompensa s'ofeirará a n'el que'l fassi? Quina distracció, goig y repós tindrà tant en aquest mon com en l'altre? ¡Ah! amichs meus, aqueixas son questions a las quals encara no's pot respondre. Y n'obstant se coneix, totás las personas s'en preocupan, al igual que tots els pensadors honrats. Imposan nobles inquietuts a molts caps; pero també quedan encara pera estudiar moltas experiencias, avans no vos pugui dir res en concret. Heus aquí alguns punts de vista de detall, que entretant ja son certs.

22. Tením en un principi la retribució dels grans trevalls.

Passém a la distribució dels grans trevalls. Ben pochi d'entre nosaltres, per no dir cap, se lliura d'aquets trevalls pesats, pero que considerém fácils porque'ls tením com un dever, ya que l'etzar ens ha posat en tal o qual camí, y no podém fer rés més. Més, obliguéu a un, a fer una cosa: may la farà ben feta; solzament el trevall voluntari es ben fet. Y creyéume, tot trevall al cap y al fi, no deu ser fet en desordre com gossos deixats, sino ab ordre, com homes disciplinats, d'una manera legal y «lleyal.» Se busca'ls homes pel trevall que mata, la guerra: se'ls conta, se'ls exercita, se'ls nodreix, se'ls admira. Que se'ls busqui per un trevall que fassi viscal, y s'els conti, exerciti, nodreixi y admiri. Ensenyéu l'exercici o maneig de la rella tan bé com el del sabre; y tinguéu als oficials de l'exércit de vida per tant gentils homes com els del de la mort; y tot anirá bé. Pero ni aixó ni rés just podrá complirse, entre tant tot criat y amo, no estiguin resolta passí'l que passí, a tractarse mutuament segons la justicia.

23. Generalment, se discurreix aixís: que's pot fer millor, més fácil, més oportú, o més profitós? May he sentit dir: que's pot fer més *just*? Y aixó es lo primer: veure que es lo just, y complirho. «Practiquéu la justicia y la igualtat» (1), es vostre encomanament de la Escriptura; aquest es el «servey de Deu», y no la pregária y'l cant de Salms. Ja se vos diu que cantéu Salms quant estéu alegres, y preguéu quant necessitéu alguna

(*) Aquestas planas son la traducció d'una conferencia feta per J. Ruskin a un Institut d'obriers d'un barri de Londres, que's trova avuy publicada en el volum titulat *The Crown of wild Olive*, junt ab altres conferencias.

(1) Proverbis, XXI, 3. Génesis, XVIII, 19.

cosa; més vosaltres veniu a creure, que'ls salms y la pregària son el «servey Diví.» Un nen, té necessitat d'alguna cosa; corre y ho demana a son pare; d'aixó en diu ferli lo servey? Demana una joguina, o una lllaminadura; en diu servir a son pare?—Una petició com aquestes dirigides a Deu, constitueix una pregària, y aixó l'hi plau escoltarho. «A n'Ell, l'hi agrada que l'hi demanáu sempre que necessitáu, pero d'aixó no'n diu «servir.» Demanar, no es servir. Deu aprecia tan poch com vosaltres al captaire que no es més que captaire,—Ell aprecia'ls honrats servidors, no'ls que sempre demanan. El sol servey Diví, el sol sacrifici prescrit, es el practicar la justícia; y n'obstant aqueix es el darrer cap al que nosaltres ens sentim disposats. Més: tanta caritat com volguéu, pero rés de justícia! «¡Més la caritat es superior!» diréu vosaltres. Sí, es superior, es el cimbell, es el temple quals fonaments son la justícia. Pero no podéu edificar sobre la caritat, tenfu de ferho sobre la justícia. Aquesta es la recompensa darrera del bon trevallador. Siguéu just ab vostre germá (podeu serho sens aimarlo), y acabaréu estimantlo. Més sigueulhi injust, y acabaréu aborrintlo.

24. Es molt bonich el creure que pera edificar podéu comensar per la caritat; pero reconeixeréu que no comenséu més que a casa vostra, y que'l sol punt de partida, es l'amor propi. Vosaltres, els amichs acomodats, que sou presents, aniréu diumenge al servey Diví, ben vestits y arreglats; y'ls vostres fills, tindrán sas botas enllustradas de día de festa, y son barret ab plumas; y mentres siguéu en l'iglesia, pensaréu devotament ab lo hermosos que son, quant van al temple ab tan bells hàbits. Faréu bé, adoréulos, ab las plomas del capell. Heus aquí bé lo qu'es la caritat, més la caritat que queda a casa. Trovaréu en cambi al sortir, un nen pobre, mal vestit, l'hi donaréu dos sous, y pensaréu: que'n soch de caritatiu!, que'n soch de bó! que bé ha fet Deu al permetre al meu fill tenir un barret y unas botinas de senyor, y dos sous pera donar al pobre! Aquí tenim la caritat que surt de casa. Pero y la justícia, que hi diu? La justícia cristiana ha callat, y sembla cega; sino cega, al menys ben gastada aquets darrers temps. Pero ja parla: escoltéula per lo que vos diu: «Perque'l nen pobre no portaria tan bé un barret ab plumas com el vostre fill?» Més vosaltres potser preguntaréu a la justícia. «Es que's pot anar pel carrer a demanar almoina ab vestits aixís?» Escoltéu de nou a la justícia: «Allavors, perque de dos diumenges un, no deixeu al vostre fill al carrer captant, y vos emportéu l'altre a l'iglesia, ben vestit?» Gran Deu! pensaréu vosaltres, que ha dit are? Y vos responéu, dihent que «no ho feu perque cadascu deu estar satisfet en la situació en que l'ha posat la Providencia.» Ah! amichs meus, heus aquí'l cor de tota la qüestió. Es la Providencia, o sou vosaltres, els que havéu posat al pròxim en la situació en que's trova? Enviéu un home a trevallar en la dessecació d'un estany, y després l'hi dihéu que's conformi ab la «situació en que l'ha colocat la Providencia.» El cristianisme d'avuy es aquest. Ja sabéu que hi ha molt temps a corre fins el día que al llevarvos preguntéu lo que de just teniu de fer durant la jornada; fins aquest día en que estiguéu prou avensats en la vida del cristianisme pera reconeixer la màxima del pobre Mahometá, á mitj camí: «Una hora passada complint la justícia, val seixanta anys de pregar.»

25. Suposém donchs, que tal com exigeix la justícia, hem determinat *quí* deu fer el trevall manual; tindrem de preguntarvos desseguida, quin sou donarém als trevalladors, quinas garantías, y quinas distraccions podrém oferirlos. Donchs bé, lo que se'ls

podrà donar de distracció dependrà de lo que se'ls pugui donar de paga. Y la paga no mira sols pels trevalladors manuals, sino per tots. Generalment, el trevall bó y útil, ja vingui del cap, ja de les mans, es o mal pagat, o pagat poch. Jo no dich qu'aixó degui ser, sino qu'es. La gent, paga casi sempre, a qui la distréu, y a qui l'enganya, pero no a n'els que la serveixen. Cinch mil lliuras esterlinas al vostre xerraire (1), y un franch al que per vosaltres trevalla, pensa y lluita; aquest es el fet general. Quant creyéu que va reportar al Dante son *Paradís* (2), y a Homer sa *Eliada*? Pá y sal, y pujar y baixar las escalas d'altre. Entre'ls sabis, el primer que descobrí'l telescopi y veje'l cel fou pagat ab la presó; l'home que inventá'l microscopi y que primer veje la terra, morí de fam. Es una gran veritat, que Deu vol que tot bon trevall sigui executat, que tota gran paraula no sigui dita en vá. L'escriba Baruch, no tingué pas dos sous per ratlla al escriure las segonas llamentacions de Jeremías; y St. Esteve, no rebé una mitra pel sermó que feu als faritzeus, sino una ruixada de pedras. Aqueix es el salari que dona aquest mon. Si demanéu pá per no morirvos de gana, l mon vos donará pedras.

26. Per vosaltres, trevalladors, vindrán temps de més salari; vindrá un jorn, en que no pagarem á la gent pera desfer sa llengua en el Parlament y no fer rés, sino en tenirla fora d'ell y fer alguna cosa; pagarem un xich més al pobre jornalero, y una mica menos al advocat, y aixís tot. Entre tant deveu posar tots cuidado en que tot trevall sigui ben remunerat, y que sigui pagat á qui'l fassi y no á un altre; que sigui fet ab ordre, disciplina y bona direcció, baix las ordres de bons capitáns y llochtinents de trevall; que sigui fet ab intervals més ó menys llarchs, durant els quals l'obrer pugui degudament descansar. Ab bons jardins, flors verdaderas, verdader sol; no'l gas dels teatres ab flors artificials. Podém aixís mateix vetllar perquè'ls obrers tinguin bons llibres, que podrán llegir quant tinguin temps; també podém procurar bonas salas, pera que hi puguin descansar quant tinguin gust. Tot aixó ho tindrán, aixís que arrivin millors días.

27. IV.—Més es precis que passi al darrer capítol, que'ns espera á tots baix el nóm de trevalladors. ¿Quan podrá dirse que'l trevall es distingit, sabi, y quan tonto? ¿Quina diferencia hi ha entre sabiesa y follia en nostres ocupacions habituals?

Tres cosas distingeixen el primer, el trevall sabi: deu esser honrat, útil y joyós ó alegre.

1.) *Honrat*.—Res me sembla tan extrany, com el veureus reconeixer el *fair-play* (3) en el joch y no en el trevall. En vostres jochs, fins en els mes insignificants, teniu sempre algú pera vetllar per el *fair-play*. En el boxer, cal que'l cop siga lleal; en las carreras, que la sortida siga lleal. Vostra paraula d'ordre, nacional, es «joch lleal» vostre odi, es «joch illeal». No vos ha vingut may la idea de que vos falta un mot d'ordre «trevall lleal»: y un altre odiós, «trevall illeal»?—Vostre boxeador de professió, encare té honor com aixís encara també en tenen els que'l volten; aquets jutjarán y un cop illeal, los farà perdre la partida. Vosaltres expulsaréu de la sala de joch, á un jugador que falseji

(1) Assignació d'un ministre.

(2) Dante, *Divina Comedia*, El Paradís, M. XVII, 57—60:

Tu proverai si come sa di sale—Jo pane altrui, e com'è duro calle—Lo s-cendere e'l salir per l'altrui s-cale.

(3) (Bona fé, llealtat.)

'ls daus; pero no diréu res al comerciant que falsifiqui'ls productes. Lo primer no vos causarà no obstant altra cosa que una pèrdua; lo darrer, la mort en alguns cassos.

Heus aquí vostre primera obligació, obrers é industrials; siguém lleals envers vosaltres mateixos y els que vos vulguin ajudar. Rés podrém fer nosaltres per vosaltres sens honradesa, ni vosaltres, pera valtres mateixos. Tinguém alló, y ho tindréu tot. Sens la honradesa, vostres institucions, ensenyansas, etc., será tot trevall perdut. Inutil juntar vostres inteligencias, si no podeu aplegar els cors. Las francas entre vosaltres; pèrfidas ab ningú; y el mon será vostre.

28. 2.^{on}). En segon lloch, el trevall sabi, es útil. Ningú's preocupa, o no's deuría preocupar per més pesat que sigui, con tal que produeixi alguna cosa; pero quan pesat no produeix rés, quant nostre trevall d'abelas se converteix en trenyinas, quant en lloch de mel ens trovém ab una palla que la primera ventada s'emporta, allavors veyém lo dur y trist pel trevallador. Per aixó'ns havém de preocupar si una feina dona o no rédits. De totas las malifetas y estafas, la més gran que podeu cometre es el frau del trevall. Si baixant un matí a vostra lleteria, vos troveu ab que un noy jugant ab el gat ha vessat la llet sols pera ferli llepar, renyeréu sens dupte al noy, y estaréu apesarat de veure vostra llet perduda. Pero si en lloch de vasos plens de llet, son copas d'or plenas de vidas humanas (1); y si en lloch del gat que hi jugui es el dimoni, y vosaltres son company; y feu vessar la copa perque aquell s'emporti las vidas,—allavors no es menys despilfarro y perdua!

29. Y que? pensaréu pot ser vosaltres, «defraudar el trevall dels homes no es pás matarlos.» N'estéu segurs? Jo voldría saber de quin modo podríau matarlos més completament,—matarlos dos vegadas, set, cent? Aturar el respirar d'un home, es la manera mes insignificant de matar. Y tant la fam, el fret, com las balas—nostres missatjes d'amor entre las nacions—, n'han portat a més d'un, ja d'agradables: l'ordre d'una benhaurada llibertat, el permís d'anarsen al país ahont l'espera la felicitat més completa. Si poséu un home a un trevall degradant, si encadenéu sa pensa, envenéu sos ulls, el privéu de sas esperansas, destorbéu sos goigs, no l'hi permetéu la creixensa de son cós ni'l desentrotllo de sa inteligencia; y si després d'aixó no l'hi deixéu sisquera forsas pera recullir els miserables fruits de llur degradació, apropiántvosels vosaltres mateixos, jo no sé si es aixó estafa, despilfarro o punible falta!

30. 3.er). En fi, en darrer lloch, el trevall sabi es joyós, distret, com el dels infants. Y entretant heus aquí un pensament que desitjo vos emportéu a casa vostra, y guardéu ab vosaltres.

Quisqun dels que sou aquí, ha après a dir cada matí «que vingui a nosaltres el vostre sant regne.» A més, quant sentim jurar un home en mitj del carrer, dihém que «usa'l sant nóm de Deu en vá.» Pero hi ha una cosa pitjor deu vegadas qu'aquesta, y es *el demanar a Deu, lo que no necessitém*. A n'Ell, no l'hi agradan aquestas pregárias. Si no teníu necessitat d'una cosa, no la demanéu. Si no desitjéu que'l seu regnat arriui, no l'hi preguéu. Pero si al contrari, ho desitjéu, allavors si, preguéu, y feu alguna cosa més, resar y trevallar a n'aquell fi. Y pera trevallarhi, es precís saber en que consis-

(1) Alussió d'un passatge de l'*Eclesiaste*: XII, 6.

teix; nosaltres l'havém demanat, sense pensarhi. Remarquéu qu'es un regnat que deu venir á nosaltres, y no nosaltres a n'ell. A més, deu esser un regnat dels vius y no dels morts. Tampoch té d'arribar d'una vegada, sinó paulatinament. «El regnat de Deu vindrá sense que'ns en adonguém.» «El regnat de Deu está dintre vosaltres.» «El regnat de Deu, nó es com el menjar y beure; més el dret, la pau, y'l goig, estarán en l'Esperit Sant.» Donchs bé, si volém trevallar per aquest Reyalme, y ferlo venir, es precis somé-trens a una condició: entrarhi com nins, o no entrarhi. «Qui no entri com un infant, no penetrará en mon Reyalme.» Y encare més: «Deixéu el noys venir a mí, *perqué el regne del Cel será dels que s'hi assemblin.*» (1).

31. Miréu a n'els que s'hi assemblen. No als noys, sino als que hi son parecuts. Jo crech que moltes mares al llegir aixó, creuen que'l día qu'es juntin cel y terra, tot s'omplendrá de bebés. Es un erro. «Llarga vida y pau», es la benedicció de dalt, y no'l morir en la infantesa, o viurehi sempre. Es un'ánima de nin lo qu'hem de procurar tenir. Veyám quina es.

Lo primer caràcter de l'infantesa, es la modestia. Heus aquí lo que té d'esser un trevallador bó y sabi: modest; sapiguer qu'ell no coneix gaires cosas; que n'hi han d'altres per sobre d'ell; preguntar sempre; volguer instruirse en lloch de intentar instruir als altres. No ensenya bé qui vol ensenyar, ni governa bé qui vol governar, es un vell adaji, tant sabi com cert.

32. El segon distintiu de la infantesa, es la confiansa. Compreguent que son pare sab més qu'ell lo que l'hi convé, y havent vist que sempre qu'ha ensajat de contradir-lo s'ha trovat ab que son pare tenia la rahó y ell nó, un bon noy acaba pera posar tota llur confiansa en son pare, donarli la má, y fins caminar ab els ulls envenats si se l'hi diu. Aquest distintiu, la confiansa es també propi dels bons trevalladors: obehir als gefes, creure als capatassos del trevall. Tenint aquesta confiansa, aquesta fé en els directors, s'evitan vacilacions y duptes, donchs saben resoltament a que atindrers.

33. Per últim, la darrera qualitat dels noys és l'esser aimant. Donéu un xich d'amor a un infant, y vos el tornarà ab excés. Estima tot lo que se l'hi acostia, si es un bon noy; no farà may mal a ningú; vos donará lo millor que tingui si l'hi demanéu; no busca pás el tenirho tot per ell en la casa; y per sobre de tot tindrà un especial plaher en serviros, y may el faréu tant felís, com donantli una ocasió perque vos pugui ser útil, per més humilment que siga.

34. Y a causa de tots aquets caràcters l'infant en fí gosa. Posant la confiansa en son pare, no s'inquieta per rés; sentint amor per tots, es tan felís en el joch com en el trevall: sempre. Donchs bé, aixó també es el instintiu del trevallador. Heus aquí l'exemplar per vosaltres: Fidel a l'hora, s vesteix com un home fort pera fer la carrera fixada; pero també com aquest, ell se plau en correr lo assenyalat: sa ocupació. El joch de l'home es com el del Sol, el mateix sempre. Miréu com juga, al matí, dominant la boira y coronat per núvols, llensant aquí un raig, allá un esclat, per tot una pluja de diamants. Heusel aquí'l joch del Sol; y'l gran joch del home, s'hi assembla, cambiant, tot plé de llum y de vida, tendre com la rosada del matí.

(1) He fet alussió seguida a la Biblia Inglesa, perqué'm dirigeixo a un públich qu'accepta implicitament sa autoritat.

35. Aixís donchs, l'ánima del noy se reuneix en aquestas quatre virtuts: humilitat, confiança, caritat, bon humor. Es a n'aixó a lo que devéu convertirvos. «Devéu semblarvos a n'els petits infants.» Se sent parlar molt avuy día de conversió; pero la gent creu qu'aquesta'ls farà miserables. No, amichs meus, es precis que l'arrepentiment, vos porti a l'infantesa, vos porti la joia y el goig, lo que alegre als altres. Es solzament entre'ls infants y fent com ells, com l'home, el trevallador, trovará'l remey que cura, y la verdadera sabiduría qu'ensenya. El verí s'amaga darrera'ls consells dels homes d'aquest mon; las paraulas que surten de sa boca no son més qu'amargantor; «el verí del escorsó, es en los llavis.» Pero «l'infant de pit s'aixamplará en l'antra de l'animal verinós.» (1). La mort, segueix el pás dels homes: «sós peus son promptes a pendre sanch; ens espía com el lleó, desde sos llochs secrets.» Mes en aquell Reyalme, el llop dormirá ab l'anyell, la pantera ab el cervo, y «un nin els conduirà á tots.» (2) La mort, resideix en el pensaments de tots els homes; el mon per ells es un gran enigma, sempre més fosch a mida que toca a un fí. Pero l'infant el sab el secret; y gracias devém donar al Senyor de Cel y Terra, perque «Ell ha amagat unas cosas als sabis y las ha revelat als petits.» La mort existeix, en tots els poders principats dels homes. (3) Tant com hi ha d'Orient a Occident, tant ha sigut aumentada y multiplicada nostra falta! El Sol mateix, creyéu vosaltres que trova gust al recorre avuy sa carrera quant s'amaga en l'horitzó, roig, rés de núvols, pero sí de sanch? Y'l roig anirá encare extenentse més. Per més que falti la pluja del matí o nit, jamay desapareixerá aquella. Vos defenséu, vos arméu contra d'ella, més tot es en vá; l'enemich y'l venjador vos esperarán també, sino teníu present qu'aixó no es la boca dels canons ratllats o carabinas llisas, sino qu'es «la boca dels petits, dels infants», que confereixen la forsa capás de «aturar l'enemich y'l venjador.»

J. RUSKÍN.

(1) Isaias, XI, 6.

(2) Isaias, XI, 9.

(3) Sant Pau. *Ad Ephenis*, VI, 12.

Mudança

*Cerch l'idéal per la terra;
L'ideal, que s'ha amagat,
He trescat d'el pla á la serra,
De la vila á la ciutat.*

*Ni poblats, ni valls, ni comes,
Alegren ja mon coret...
L'aucell que muda les plomes
No canta, piula de fret.*

*¡Plomes d'el cor arrencades!
¡Somnis de ma joventut!
Sensa exes plomes pintades
El meu cor se sent retut.*

*Perdudes ses belles gales
Ni te força per volar,
Ni'l plomissó de ses ales
Es prou per agombolar.*

*Me fa enveja la ventura
De qui vola cap al sol,
Y sols puch midar l'altura
Ab los ulls, mes no ab lo vol.*

*Al sentir cantars ó troves
Les voldria acompanyar...
¡Oh si tregués ales noves!
¡Si altre pich pogués volar!*

*Llavors, ma cansó represa
També fora de sentir.
Qu'aquest fret que'm te sorpresa
Sols volant s'ha d'estingir.*

Sentiments d'una mare

*Ja s'han tancat sos ulls. Lliberts de penes
Dormen ab so tranquil los meus fillets:
Ni un nubol en llurs animes serenes,
Ni una boyra en los fronts llampants y nets.*

*Quan rendits per la son los ulls tancaren,
¡Com contemplarlos á mon cor es grat!
Bells somnis altre temps m'afalagaren...
Peró es mes dolça avuy la veritat!*

*Tres son mos fills. Ab lo plorar ó riure
Fan sol y pluja per ma vida en flor.
¡Oh Deu del cel! are comens á viure
Ab quatre vides bategant mon cor!*

*La nina es un encant. Alegre, activa,
Mou falaguera los sedosos rulls:
Té set anys, y del seny la flama viva
Brilla ben clara dins sos negres ulls.*

*Per ella son mes joyes d'or y plata.
¡Enjoyau vos son cor, Deu en qui esper!
Guardaula pura com la flor qu'esclata
En les branques gentils del ametller.*

*Qu'un día puga vèurela donzella;
Y apres d'esposa amant, mare feliç
En nova llar, com amorosa estrella
Que hi escampi clarors de paradís.*

*Cresca davant mos ulls en companyia
Dels seus dos germanets rossos y bells,
Purs com lliris naixents al trench del día,
Ab la vivesa d'axerits aucells.*

*Ja el petit los bracets al coll m'enllaça:
No parla encare, y ja'm demostra amor...
Quant resa'l majoret, la gent que passa
Diu qu'es un ángel per son bell candor.*

*Al ser grans, de la casa de son pare
Serán la guarda y lo mes fort escut:
Ells serán la corona de sa mare
Si en edat los veu créxer y en virtut.*

*Perdonaume, mon Deu si desitx vida
Per navegar dins exa mar de mel...
Mes la ditxa aquí baix es prest finida:
La vera ditxa sols se troba al cel.*

*Qu'allà los vegi eternament ditxosos,
Tant si visch molt, com si del mon m'en vaig.
Feumen un vol de serafins gloriosos
De mon niuet de rossinyols de Maig.*

PLORS

*¿Durá l'aygua del plor desitjada
La trista boyrada
Qu'endola ton cel,
Pobre cor, pobre planta marcida,
Que sents com la vida
Defuig de ta'rel?*

*Trista cosa es plorar: mes les gotes
Del plor, tenen totes
Remey p'els dolors;
Son com perles de l'aua novelles,
Que mostren dins elles
Vivíssims colors.*

*Si es mes pura l'olor regalada
Que puja callada
Dels arbres remulls,
¿No será mes intensa la flayre
Que del cor s'enlayre
Quant ploren los ulls?*

*¡Quantes voltes lo plor ha calmades
Las veus alsurades
D'un cor sensa pau
Transformantles ab dolça harmonía
Ressò qu'estasia
Volant al cel blau!*

*¡Ah! quant salti lo cor fet estelles
Les seques parpelles
Remúllem jo plor!
Dolça pluja del cel benehida.
Conhort de ma vida
Esplay de mon cor.*

MARÍA ANTONIA SALVA.

Lluchmajor (Mallorca.)

Ombras

Asseguts indolentment darrera'ls vidres de la tribuna de son xalet, restavan ella y ell quiets, tranquils, sense dir paraula.

Ella, ab complerta indiferencia, potser fins ab aburriment, anava fullejant un llibre; ell, ab el front arrugat de l'home que medita, dirigía la vista cap a fora, cap a l'ample passeig amarat de sol, contemplant ab avidesa la munió de gent que desfilava sota sas plantas en professó animada y pintoresca, aixecant un daurat polsím qu'enlluernava de mirarlo.

Era a mitja tarde d'un dels darrers díes d'hivern molt propers a la primavera; y, si be l'ayre era un xich impertinent encara, el sol, en cambi, lluhía ab una esplendidesa imponderable, reflectint en l'immensa volta blava una llum d'intensitat maravellosa.

Ab aquella llum, ab aquell sol, la cara dels passejants semblava animarse de satisfacció y de joia. Tots ells semblavan alegres y ditxosos, tots..... Sería ilusió, tal volta; pero, en mitj d'aquell bullici marejador, tothom semblava portar un acudit a flor de llavis.....

Y ell se'ls contemplava ficsament a tots aquells sers que rebregantse s'esmunyían amunt y avall del passeig en corrúa interminable; se'ls contemplava d'una extranya manera que be podria denotar despit o enveja.

Fins a la tribuna, a través dels vidres, hi arrivavan perdudas remors d'alegres crits, de conversas xispejants, de riallas satisfetas. Ell s'ho escoltava ab dalé y el seu cor s'hi glatía. Allavoras, tancava'ls ulls; y aquellas remors li semblavan el remor vibrant d'una orgía bojament alegre y desesperada.....

¡Quín temperament més somiador el seu!

En sa fantasia s'hi anavan reconstruint y desfilavan una a una las mil escenas venturosas y alegres de sa passada vida, y aquellas mateixas remors que li arrivavan confosas a través dels vidres, las prenía ell per l'espiguet estrident de sas propias riallas o pel xiuxiuetj tremolós de sas conversas amorosas, o pel sorollós bullici d'un aplech de personas amigas d'altre temps que fent gatzara l'enrondavan.

Ell s'entregava indolentment en brassos d'aquest somni voluptuós; y, mentres durava l'ilusió, era felís porque no's recordava de sa pena; mes prompte obría'ls ulls, el somni s'esfumava ovirant altre volta apesar seu aquella munió de passejants de cara riallera..... y el seu cor s'hi glatía.

Feu un esfors y exclamá dirigintse a n'ella:

—Contempla quína animació pel passeig, quín bullici..... Si n'hi han al mon de sers felissos! Y nosaltres.....

—¿Nosaltres, díus....?—feu ella mitj somrient ab melangía y sens apartar els ulls del llibre.

—Sí, nosaltres en cambi.....

—Y qué!—digué ella allavoras, mirántsel ficsament.—Y qué! Per ventura nosaltres no ho havém sigut també de felissos? Per ventura..... Pero calla!—afegí cambiant sopta-

dament de tó.—Es que tu't creus de bona fe que tota aquesta gent que ara's passeja es completament ditxosa?

—Ho llegeixo en sa cara; mira, mira.....

—No,—feu ella ab aire de profund convenciment.—No, no ho cregas. Si poguessim veure'l cor de molts d'ells! Pero, ningú hi va a plorar al carrer; ningú hi acut al passeig pera mostrar als altres el dolor que porta ben amagat a dintre. Per plorar se busca sempre'l recó més amagat de casa: al passeig no s'hi va may ab gemechs y llágrimas..... y ab tot, al mon, son els més els que sofreixen!

Pero.....

—Veurás, aném—feu ella ab decissió, alsantse d'una revolada y agafantlo pel bras a n'ell que's deixá arrastrar indiferentment fins a la porta.—Aném!

Y al trobarse entremitj de la gentada inmensa, ella, aturantlo li digué:

—Contempla, contempla aquestas ombras que's bellugan tristament darrera'ls vidres de las casas vehinas..... Tal volta ellas ara, al veurens passejant, deuen pensar:—Qué son felissos!....

MANEL PUGÉS.

¡Si es tort, si es mérlara!

(F. Mistral.)

Fa uns quants anys, un día d'estiu entrada de nit, me passetjava, com de costum, per devall els ramuts platers. Els trabayadors prenían la fresca asseguts dins s'andana d'els arbres y distret los sentía qui, reposant tranquilament, parlavan d'es temps, d'es blats, d'es porch y d'es figueral y de tot lo que conversan els pagesos en haver acabat es jornal.

Un jai y sa seua dona sortiren en aquell instant de ca-seua y sen anavan tira, tira, a fer un poch la xerra a ca es veinat, quant de prompte girantse s'homo cap á sa dona li digué.

—«Bet, tanca sa porta qu'está oberta».

—«Estimat, tancala tú».

—«Sentiu aqueixa rabiosa; ell par que sempre parli de picat. Ves y tanca, t'he dit».

—«Tanca tu, s'hi vols».

—«¡Poch seny; famella cabessuda; somera, mes que somera!»

—«¿Per que he de tancar; que tens por que no mos robin?»

—«Mala pell, vey local; ¡qu'hem de esperar qu'hajan fuits els vots per empenyer sa porta? Recordet da sa tía Guiemeta; ja sabs qu'ella sempre deia: Qui be tanca, be obri. Ala, tanca depressa, si no vols que't toch es cuiro.»

Llevors medó Bet, pegantse amb sa ma oberta un toch a s'anca, li contestá: «De Joan de la casa gan; tu vols barre y desbarres.»

Al sentir-la aquell pobre jai se posá a cridar: ¡Llamps de Deu, cent llamps de Deu; mil llamps de Deu!, però amb tot y amb aixó sa casa quedá oberta.

Els veinats fent bones riayes li deian: «Sen Joan anau a treure sa verga de bou...» Però es mesquinet va contentarse ab esclamar:—«¡Que hi farem!»—«Aixó es com sa dona d'es Tinyós!»

Aqueix mot me fé girar depressa y tot d'una vaig preguntar an el Sèn Joan. «¿Des Tinyós heu dit?» Però aquell homonet, més cremat que una moneya, me va enviar a fre-gir ous de lloca.

Un altre vey, un poch més complacent, en digué fent sa mitja:

—«Seis una estona y vos contaré sa verba, perque no li podeu dir altra cosa.» En seguida'm vaig asseura an es seu banch. Era una nit estrellada y sentia de lo més clar es ferrer qui picava demunt s'encruya es ferro flametjant.

«Heu de pensar y creure, me digué aquell veyet, qu'una vegada un pastor se barayá amb se sua costella. Aixó no es cap cosa nova; els betzers tenen espines y també flors, segons els temps. Sa dona era un poch cabessuda; però ja's sap que de tot pèl n'hi ha de besties, y sa qui no menja, beu; y tot engreixa. Aixi ha estat, es y será sempre; per lo mateix si qualque día trobau una garrida joveneta qui vos anamora no deixeu de casarvos, que si n'hi ha de dolentes també n'ha de bones y no conech res més festidiós qu'un vey, a no ser un fadrí veyardo.

Però tornem an aquella pateya repelencia. De pronte sa dona tota encesa amb sos uys espirejant, digué amb rabia a s'homo:

—«Sabs qu'ests tu, un tinyós!»

—«Jo, tinyós? respongué ell. «Torna ho dir y te rompré ses costelles.»

—«¡Si, si, tinyós!»

El pastor li estiba una bona galtada qui la fé anar de gambirot, y ella repetí miulant: «Tinyós, més que tinyós.»

—«Si! digué s'homo, pareix qu'encara no'n tens prou amb aqueix ventai... veixem, torna badar sa boca y te faré perdre sa escainera amb una remuyada dins es pou.»

Aquella rebeca en lloch de callar seguia treguentse tot es verí que tenia dins el cos.

Ara veureu com va acabar la cosa. Es pastor, depressa com un llamp y sensa posar esment a ses rapinyades que rebía, l'agafá y la fermá per devall els brassos amb sa corda des pou y cremat com estava, començá a devallar-la pes brocal y per endins fins a s'aigo—«No ho dirás més, li cridava al entre tant.

—«Si, tinyós, grinyolava aquella endiablada.

—«Polissarda, veiam entre tu y jo quin des dos será mes tossut.

«Ho dirás més?»

Y ella esgargamellantse li responía. «Si qu'ho diré.»

S'aigo ja li arribava an els genoyes, llevors a ses comes y després fins an es coll y aquell dimoni d'homo no s'aturava de cridarli «Ho tornarás dir?»

—«Tinyós».

—«Idó vaja, quedei y acabem». Y es pastor, tan cabota com ella, l'amollá an es fons des pou, amb aigo qui la tapava del tot.

Voldrá creure senyor y li assegur qu'es ben ver, qu'aquella dona mentres amb bots

y revinclades treia ses mans de s'aigo la veian qui les sa rapinyava perque no podfa dir tinyós an es seu marit?

Per aquell pich es pastor, qui an es fons era un bon homo, se cansá de lluitar amb aquella fera y cedint per fi mal grat sa seva tossudería, la va treura d'es pou.

Y desde llevar, fuy meu, a ses qui son com aquella dona, a ses qui contestan fins a sa derrera paraula, les diuen per verba:

«Sa dona des Tinyós.»

Però, vaja atlots, anem a jeure que ja s'es fet tart, digué es vey, y sant dormir val cent vegades més que aquest xerrar que feim.

JOAN ROSSELLÓ

Els besos

Primavera

*El mes de Maig somriu, la primavera bella
alegre ha retornat ab ayres de bacant;
al bés ardent del sol la verginal poncella
tremola de passió y'ls petals va badant,
y'ls arbres deixan pas á la primer parella
de negres oranells qu'han arribat xisclant.*

*El cel és sempre blau, el pensament somnia,
el vent embaumador mormura en las afraus;
joh sol y cel de Maig! teniu la poesia
d'un bés sobre uns ulls blaus!*

Estiu

*Sobre catifa de tendres falgueras,
ab diadema de blaus pensaments,
ab arrecadas de rojas cireras,
ets la deuhesa dels días serens.*

*Res t'ha valgut el fugí enjogassada
camps á travessa, rihent y xisclant,
ja t'he donat la primera abrassada,
junts nostres cors han glatit un instant.*

*Y en tan escriuhen y parlan els sabis
sobre'l principi vital infinit,
jo vull trovarla demunt de tos llabis
l'eterna vida que may han sentit.*

Tardor

*Ha fugit trista l'oreneta,
l'última fulla i'ha caygut;
la fantasia del poeta,
plegant sas alas, pensa abstreta
ab l'ultim núu que'l vent s'ha endut.*

*¡Quína tristor l'ànima lliga
al ser la festa de Tots Sants!
Els morts volguts, la vida antiga,...
Déume á besar, ma dolsa amiga,
vostres geladas blancas mans.*

Hivern

*Els llums de dins y'l fret de fora
forman contrast lo mes estrany.
Ab una festa enlluernadora
l'Embaixadó y la Embaixadora
han celebrat la entrada d'any.*

*L'aristocracia vella y rancia
y'ls elegits del badell d'or
omplen las salas de la estancia,
ubriacantse ab la fragancia
de la bellesa y del amor.*

*Y en una cambra retirada
á la marquesa l'Agregat
(ell de genolls, ella sentada)
s'ha declarat ab veu turbada,
besant sos peus apassionat.*

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA.

Il·lustració de R. Masó.

MÚSICA

L'Art y'l virtuosisme. — El pianista Edouard Risler. — El mestre Ribera y son dexeble en Raventós. — Un tenor que no canta óperas. — La "Schola Cantorum" a Barcelona. — La propvinenta temporada del Liceu.

La febre musical que fa uns quants anys s'ha estés per Barcelona, ens ha portat, entre altres, un erro que convé molt combatre, y del que no s'han lliurat tampoch altres païssos en que sembla haverhi prés l'Art diví una més ben fonamentada carta de naturalesa.

Aquest erro, del que tal volta may ens veurém completament lliures per la imperfectabilitat que caracteriza el judici de tot nucle d'homes en massa, es el de creure practicament que son o poden ésser una mateixa cosa l'Art y'l virtuosisme.

No obstant, res més lluny de la veritat. L'Art y'l virtuosisme son dos estrells d'una mateixa cosa, sols que l'un se manifesta en un ramal desviat de l'altra qu'es el verdader camí. Son dues coses oposades que molts cops s'acostan y semblan confondre's en sos límits, donchs l'una no es res més que un sentit mal comprés de l'altra, de la mateixa manera que certs vicis com l'avaricia no son altre cosa que una manifestació estraviada de certes virtuts com la del estalvi.

Y encare hi ha més aquí: el virtuosisme respecte del Art no es més que un medi pera arribar a n'aquell, mes un medi no essencial sino purament d'esteriorisació, medi al que no es lícit posposar ni per un moment la pura expressió de la obra musical, medi imperfecte per quan es tan difícil senyalar la fita ahont l'Art acaba y aquell comença, medi que sols deu admetre en sa fusió íntima ab la expressió artística y que per tant podém dir d'ell que es el medi ambient en que crexen y's desenrotllan les tocsines que restan forsa y vitalitat a les manifestacions del Art verdader.

El virtuós, propiament tal, que polsa un piano o ensanya son arquet en les piadoses cordes d'un violí, podrá enjegar grapat de sons musicals enquistats en un espay de temps infinitesimal, podrá a voluntat axamplar el pentágrama o enxiquir sos signes, realisant verdaders prodigis d'adaptació de sos dits a un conjunt enravessat de notes musicals, o d'aquestes últimes a lo que ses facultats mecániques arriban a permetre. Lo que no es permés al purament virtuós, lo que está sols reservat al artista que armonisa degudament la expressió ab els medis d'aquesta, es que en lloch d'eczitar en sos oyents els nirvis de les mans que inconscienment s'ajuntan pera aplaudir, fassi vibrar el cor y l'ánima de son objecte passiu, l'oyent, establint en sos termes justos el llas d'unió, la corrent misteriosa que va del poder del artista creador a la sensibilitat anímica que es perfectament capassa de la admiració de la obra d'Art.

L'intérprete d'una obra musical, be'n te prou de medis a la seva ma pera ajudar-lo a establir aquexa corrent que fassi fruir al oyent com una compenetració en la seva de l'ánima del autor; dins de sa missió pot considerarse també com a un creador: creador dels medis d'expressió que consideri més adequats a produhir el moviment d'esperit o la pura

sensació auditiva proposada per qui creà la obra musical; tot, tot deu esserli permés en aquest terror; tot menys alterar el més petit accident de la obra ecxecutada sota'ls plechs de sa propia fantasía per espléndida que sigui aquesta; tot, menys convertir la obra musical en un pretext y convertirse a ell mateix en senzill mecanista.

Es tant l'horror que tením a la soberanía del virtuosisme, que no duptám en considerar aquell moment en que l'artista intérprete s'anula pera dar pas al virtuós com un acte de repugnant prostitució del Art, com un escarni vil a la obra artística sacrificada al reclám d'un estúpit egotisme. Quán cert es aquí també que'ls estrems se tocan! D'un artista a un virtuós, tan aprop l'un del altre, hi va pera nosaltres la mateixa distancia que hi ha d'un Orfeu adormint als genis del mal ab els sons de sa lira a un subjecte que en un circh exhibeix sos descomunals bíceps.

Mes dexém estar als virtuosos, qu'ells seguixin essent el *recreo y solaz* de nostres públichs bonminyons, y diguém quatre mots sobre'ls artistes musicals que hem tingut ocasió y satisfacció altíssima de sentir en la darrera quinzena, ja que aquesta ha sigut pródiga pera nosaltres.

* * *

Per qué hem dit tot alló del virtuosisme?

Donchs precisament perque devíam parlar d'un artista que no té res de virtuós, y lo dit avans junt ab aquesta darrera afirmació ens estalviarán la feyna de fer l'elogi del pianista Edouard Risler.

Si n'hem sentit de pianistas més o menys famosos d'uns quants anys a n'aquesta part: Greef, Pugno, Bauer, Rosenthal, etz., etz., sens contar als indígenas Vidiella, Malats, Granados, Albeniz, etz., etz.! Donchs es ben cert que cap ens ha agradat com el pianista alsaciá que darrerament hem tingut entre nosaltres.

Y es que en Risler no pot considerarse com un virtuós, per més que no li manquin les qualitats de que están posseits tots els que tenen fama de grans virtuosos. Sentint en Risler se senten avans que tot les obres dels autors que interpreta; sa personalitat queda anulada devant del mestre que'ns fa sentir, y sols ressurt com una ma sabia que'ns porta a la gola del esperit les armoníes que avans eran sols imperfectament pressentides; tota la forsa de sos dits y la flexibilitat de ses munyques se posan incondicionalment al servey del Art, y semblan exir por demunt del teclat les ombres estimades de Mozart, Beethoven, Bach, Chopin, Schubert...; fins la Isolda de Wagner, en mitj d'aquella dolenta transcripció de Liszt, sembla axecarse de sa tomba agitant son blanch mantell pera tornar a caure morta d'amor sobre'l cos de son estimat en la visió d'un cel transparent y d'una mar llana, inmensament blava...

Risler es el pianista del afectes, de les dolces sensacions, de les bategades del esperit, dels moviments lents o impetuosos de l'ànima.....; no ho dich be: tot axó no es obra d'ell sino dels autors que interpreta ab especial carinyo, mes aquexes obres passen d'aytal manera per ses mans delicades que sembla ésser el pianista un amorós colaborador més que un fidel ecxecutant. Y axó sense may permetres el luxu de *sentir* una obra més axís o més axás de com racionalment pot creures que la sentí son autor.

D'en Pugno, per eczemple, pot dirse que'ns encanta sa suavitat de pulsació elevada a lo increible, d'en Rosenthal ens sorprén el prodigiós trevall que l'acredita de mecanista intaxable, d'en Bauer ens admira la serietat que precedeix a totes ses interpretacions, mes en Risler, sense posseir tal volta la pulsació suavísima del eminent mestre parisench, ni las condicions mecániques del famós pianista de Viena, ni l'afectada correcció d'aquell jove y simpátich pianista inglés, ens sorprén, ens admira, ens encanta, quan assegut devant del piano, sense massegarlo, sense voler *sugestionar*, sense ni un borrall de *pose*, díu lo que ha de dir, fa sentir lo que deu y s'abstén ab llohable modestia de cap efecte mágich, fins en les obres que més se prestarían a donarse una expansió pera molts ben natural y llegitim.

Heus aquí la nostra impressió sobre en Risler, qui'ns ha contribuít notablement a esborrar la idea de que'l piano puga arriuar a convertirse un día en una pianola d'aquellas que venen en una casa que no vull anomenar pera no ferli'l reclám, o en un camp abonat pera tota mena de temperaments ab idiosincrasies més o menys artistiques.

Y qui no'm vulgui creure que vagi a sentirli alguna Sonata de Beethoven, quan en Crickboom o algun altre empresari caritatíu tingui a be proporcionarnos la satisfacció de prepararli una tercera visita a Barcelona.

* * *

Altra vegada en Ribera y en Vidiella s'han tornat a presentar a nostre públich, y aquell no si ha presentat sol, sino ben acompanyat per un dexeble seu, a qui volgué mostrarnos com a confirmació práctica de son métode pera la ensenyansa del cant.

El tenor Joan Raventós, qui encare no té vint anys, es una bona prova de lo que pot ferse pera regenerar el cultíu d'una part de la música aquí tan descuidada. Quan podém sentir un cantant de la terra que sápigam verdaderament de cantar? O aquí no hi ha pasta pera cantants, o no hi ha escola y bon métode. Volém creure lo darrer. Y lo que dihém respecte a nosaltres podém ben dirho, ab comptadíssimes escepcions, dels cantants de tot arreu que han après a la italiana. Aquí si que podém afirmar que les escepcions confirman la regla, donchs elles no fan més que indicar per lo escasses, algún cas isolat de superior intuició musical en determinada persona.

Qué dirém del tenor Raventós?..... Lo que ja tothom n'ha dit; lo que's veu a primera vista..... Que té eccelents condicions de veu en la corda mitja, que aquesta veu no está ben formada encare y que resulta decifent en els registres greu y agut, tal volta a causa dels pochos anys del cantant. Mes tot axó que té que veure ab les magnífichs condicions d'interpretació de que l'han dotat son estudi y la inteligenta direcció d'en Ribera? Aixís ho demostrá ben be'l jove tenor al cantar els tres fragments de *Els mestres cantors de Nürnberg*, la hermosa cansó de Schubert *La Omnipotencia* y les dues melodies de Grieg que'ns feu sentir *hors programa*. Diuen que en Raventós anirá a Alemanya a seguir sos estudis; per nostra part sols ens cal manifestar el desitj de que puga ésser en el previndre un element valiós pera la interpretació propia a Catalunya dels dramas lírichs wagnerians en llengua catalana, *desideratum* dels nostres wagneristas. La mostra que'ns ha donat evidéncia el fonament de les confianses que en ell tením posades. Una entusiasta felicitació, donchs, a n'en Raventós y a son mestre en Ribera, a qui, per altra

banda, cal aplaudir també per la eczecució irreprotxable, dins de lo que permeten els medis de casa, que obtingueren les obres que dirigí en aqueix segon y últim concert, més encare que en el primer, com també per lo carinyosa y encertadament que acompanyá ab la orquesta a n'en Vidiella.

Ab aquet director cal confiar com a un dels pochs que pot fer en serio lo que desde tant temps Barcelona está reclamant inutilment: aixó es, una Societat de concerts.

El mestre Ribera té la paraula.

* * *

La *Schola Cantorum* de París, fundada per D'Yndy, Bordes, Guilmant y altres distingits mestres francesos, amichs de la restauració de la música clássica religiosa injustament arreconada en els arxius, ha tingut sospesa nostra atenció durant les dues notabilíssimes sessions que'ns ha donat al teatre de Novetats.

Ja poguerem tenir una idea de lo molt amunt que ha arriuat aquexa institució en els no molts anys de estar fundada, en el concert donat el día 23 d'Octubre de 1901 pel quartet de solistas de la *Schola* y per iniciativa de la *Asociación Musical de Barcelona* a que may agrahirém prou l'havernos proporcionat el goig d'aquella sessió memorabilíssima y tal volta d'haver preparat el terror pera las dues solemnitats musicals de que hem tingut la satisfacció de fruir fa pochs días.

Are, junt ab la massa choral de la *Schola*, ha tornat el quartet de solistas, si be ab la variant de no figurarhi la contralt Mme. de la Mare, qui ha tingut d'ésser substituïda per una de las senyoretas del chor; es aquexa Mlle. Legrand, qui a pesar de ses bones condicions de intérprete cantant, no es prou a fernos oblidar la cooperació de sa antecessora al treball de sos tres companys. Ab tot hem tingut la satisfacció d'aplaudir altre cop als dos notables artistes Mlle. de la Rouvière y M. David a qui fa tan bon costat el baix M. Gebelin, y axó ja es molt.

Y are parlant de la massa choral de la *Schola Cantorum* petita en realitat, mes suficientment nutrida pera la eczecució justa del repertori a que's dedica ab preferencia, hem de dir que son mérit principal l'hem de buscar en la interpretació. Sentir per aquexa massa que no passa de sis persones pera cada una de las quatre cordas, aquelles páginas sublimes ab que dotaren a la musica religiosa polifónica els mestres Victoria, Palestrina, Lassus y Josquín de Prés, es formarse una idea justa y cabal de lo que deu ésser la cooperació del Art musical a las ceremonies sagrades del culte.

¿Es que fan falta masses chorals més nutrides pera interpretar lo que en la época de Palestrina cantavan tal volta devant d'un faristol ab una sola partitura un o dos cantants de cada corda? ¿Es que pera la interpretació d'aquexa mena d'obres se necessitan indefectiblement grans conjunts plens de pastoses sonoritats, contraris molts cops a la severitat que requerexen totes les coses del temple del Senyor, o es que son preferibles els eczagerats contrastos de forts y pianos ab que un director poch escrupulós se pot permetre'l lucso d'adornar l'obra a la serietat que eczigeix l'esperit de la composició, o es tal volta condició essencial per una bona interpretació que les sopranos no desafinin?

Diém axó a propósit de la fredor inconcebible ab que de primer entuvi fou rebuda aquí la *Schola Cantorum*, a causa sens dupte de que una bona part de nostre públich se

creya haverse de trovar devant d'una de nostres institucions chorals ab mérits elevats a la quinta potencia; y res de lo esperat trovaren en el conjunt de la *Schola*; els cantants parisenchs posseexen qualitats de dicció y d'interpretació d'un grau tal que fa creure que cada un dels choristas es un gran artista, al revés de lo que passa aquí, ahont els individus de les societats chorals son poch menys que senzills autómatas obedients a la batuta y a les indicacions d'un mestre de més o menys talent y cultura, resultant que son principal mérit está en el conjunt lograt a forsa de grans ensaigs y en la batuta del director. Mentres els individus de les societats chorals catalanes no aprengan de vocalisar y cantar, un cop sían bons solfistas, no cal esperar que nostres orfeons donguin espectacles tan hermosos com el que'ns proporcioná la *Schola Cantorum* ab la eczecució de la cantata de Bach que comensa *Quédát ab nosaltres, que ve la tarde*, del final del oratori de Caríssimi *La filla de Jepfte*; y sobre tot no sortirán solistes de concert capassos de produirnos la emoció que'ns causá la eczecució per la *Schola* del quint acte de l'*Armida* de Gluck, o l'inolvidable recort, per eczemple, de quan fa un any y mitj Mlle. de la Rouviere y Mme. de la Mare 'ns feren sentir el duet de la cantata de Bach *Jesús, tu mon consol*, y M. David la *Deploració del rey David* del ja esmentat Caríssimi.

Quan nostres corporacions chorals podrán donar espectacles com el que'ns proporcionaren aquelles tres choristas de la «Schola» al cantar d'una manera que no sabem com ponderar dos «Al-leluyas» de cant gregoriá? Qui canta alló tal com ho feren aquelles tres senyoretas, no es solsament un bon solfista, una veu més o menys cultivada, una persona estudiosa, un bon gimnasta de la gorja, es algú qui te dintre seu quelcóm que altres no tenen y que no's pot definir, en una paraula, lo que hi tenen els artistes de veres, no'ls que sols s'ho diuen.

Y are que hem parlat de l'*Armida* de Gluck be caldrá que fem constar que fou sa eczecució el punt culminant del dos concerts en conjunt; els que'l primer día no sapiueren entussiasmarse ab la «Schola» fins que aquesta cantá unes cançons populars franceses dites ab una *naïveté* corprenedora, ja en el segón concert comensaren a engrescarse ab els «Al-leluyas» esmentats, y convertiren son entussiasme ab verdadera ovació al trovarse ab el piramidal últim acte d'aquella obra en que'l reformador Gluck afirma més y més sa manera d'aportar elements propis al drama lírich. Mes arrivats a n'aquest punt dexém la paraula a M. Vincent d'Indy, de qui transcriurém els següents paragrafs pera aquells de nostres llegidors que no haguessin tingut la ditxa de trovarse a Novetats la tarde del 22 del corrent, y ferse cárrech d'aquella sublimitat clássica musical a la que tant relleu doná la interpretació de Mlle. de la Rouviere y de M. David.

«La quinta y darrera escena es el punt culminant de tot el drama, contrariant en absolut a lo habitual del sigle XVIII, que eczigía que'l darrer acte d'una ópera acabés sempre ab un gran ball. Ni en *Ifigenia* ni en *Orfeu* o *Alceste* havia Gluck infringit encare aquesta regla, essent solsament en *Armida* ahont trovám per primera volta aquest fenomen d'un drama lírich acabant ab un *solo* vocal, lo que devía semblar inaudit als espectadors de 1777, ja que trenta anys després, en 1807, Spontini no s'atreveix encare a seguir aquell perillós eczemple, y acaba sa *Vestale* ab un llarch *divertiment* coreográfich.

En la darrera escena d'*Armida* no s'hi trova pas res que no estiga subordinat espressament a la marxa llógica del drama; la música sols hi intervé com a comentadora

de la paraula, mes ab un comentari sublíim que eczalta'l sentiment fins a lo més enlairat, allá ahont la paraula, abandonada a ses propies forces, no podría may arriivar.

Aquí trovám el drama humá, simplement humá, eternament vivent, perque es veritat pura traduída en música. Aquest drama quedará de totes les époques, donchs no es solsament la embruxadora del poema de Torquato Tasso, no es pas solís l'Armida personatge convencional de tragedia o d'ópera que's mou devant de nostres ulls: es la dona, la dona adolorida quins crits de dolor, d'ira y d'amor saben penetrar fins a lo més pregón de la nostra ánima.»

Y are sían permeses dos paraules sobre lo de les cansons populars franceses: Tiersot, son armonisador, un dels colaboradors de la obra de la «Schola», comprenent sens dupte, que tot fora de son ambient pert l'aroma peculiar que té naturalment, ha reduít son trevall d'armonisador a sa més senzilla expressió y si la seva obra no's distingeix per un devasall inútil d'armonía, té'l mérit d'haver sapigut conservar la melodía en tota sa ingenuitat y frescor. L'eczemple d'un Tiersot y l'efecte lograt ab ses cansons hauría de fer impresió a molts armonisadors que tiran per sabis y certs glosadors *ex abundantia cordibus*.

Afegirém pera acabar, que si al principi fou rebuda ab certa apatía per part del públich la «Schola cantorum», acabá féntseli una despedida digna per tots conceptes de la cultura que pretén tenir la part de nostre públich que passa per filarmónich. L'entusiasme al final de la segona sessió fou gran; fins vegerem a un del clero aplaudint furiosament a cops de breviarí.

La «Schola cantorum» se n'ha anat dexant un eczemple que imitar a nostres societats chorals y a nostres mestres de capella.

¿Quan nostres orfeons estarán en condicions de donarvos a fruir verdaderes solemnitats musicals en que se'ns fassin coneixer les grans obres que pera veus han escrit mestres com Bach, Hoendel, Haydn, Gluck, Mozart, Beethoven, Wagner, Frank? ¿Quan en tots els nostres temples s'hi sentirán els cants que avuy reclamation son lloch perdut, els que ha fet sentir la «Schola» a Saint Gervais de París, y'n serán pera sempre desterrats els cants profans y sensuals que prostituexen una de les branques més importants de la música?

* * *

S'han publicat les llistes de la prop-vinenta temporada de primavera del Liceu. S'ha obert abono per la mesquinesa de les acostumades vint funcions. Sobre tot que nostres bons burgesos no fassin un empaig de música. Una mica está be, pero massa... arriba a cansar, sobre tot quan en el repertori hi figuran obres serioses, com *Tristá e Isolda* de Wagner y *El cassador fantasma* de Weber, cosa que devém agrahir al empresari, ab perdó sigui dit de certs wagneristas *sui generis* que quan s'estrená'l *Tristá* anavan a xiular perque no podían sufrir la veu de coll d'en Cardinali.

Per lo demés la temporada será deliciosa; macarrons a desdir: estreno d'una ópera anomenada *Adriana Lecourreur* d'un tal... no'm recordo, com si d'Adrianes no'n tinguessim prou ab aquella que va escriure'l pobre Legouvé, mort are mateix a 97 anys, en colaboració ab l'Escribe, y que'ns dexan veure totes les eminencies femelles més o

menys autèntiques del art del teatre. Ademés *Bohème* y *Africana*, aquesta darrera per un tenor de crit. Biel, *no te arredres*, no't revantarém; d'ensá que hem aplaudit a n'en Raventós, a vostres eminències, tu y'l musclayre, tením un dever moral de dexarvos en pau y tranquil·tat. Els wagneristas també tením tenor! Ja es ben cert que no's pot dir: d'aquesta aygua no'n beuré!

Tením entés que avans de la inauguració de la temporada se donará una audició privada al mateix Liceu d'una ópera catalana, cantada en catalá, ab música d'en Granados. Si la cosa s'ho val, be caldría que hi hagués interès en que's fes conèxer al públich.

R. SIMÓN Y BRUNET.

En Zacconi

L'altre temporada que l'eminènt artista italiá vingué a Barcelona, forem dels que desde'l primer día l'considerarem com a una de las figuras mes grans qu'han trepitjat la escena: forem dels pochos que l'aclamarem com a artista consumat en la interpretació de totas las obras, tan del género antich com del modern. Al principi eram ben escassos els que tal creyam; la majoría del públich el considerava com a un bon actor, pero res més; la majoría considerava a'n Zacconi com a un gran estudiós, pero no com a un gran artista. Es un home qu'estudia'l personatge a la perfecció, deyan, pero no'l sent; es un home fret, sens ánima. Pero com si en Zacconi hagués sentit y volgut desvanèixer tals apreciacions, qu'en honor de la veritat devèm fer constar que partían del públich menos ilustrat, al final de la temporada anunciá en els cartells la representació d'*Otello*; llavors fou quan las murmuracions y la discussió arribaren a son període algit; l'animació era gran, l'ansietat indiscriptible; y vingué la nit de la representació de l'obra y l'éxit fou inmens, la ovació espontania y delirant; en Zacconi, aquell home a qui molts cali-

ficavan de fret y desapassionat, ens feu un moro apassionadíssim, gelós y desesperat com no l'havíam vist may; en Zacconi quedá desde llavors proclamat unánimement com a primer actor indiscutible.

Y ha tornat en Zacconi y ha triomfat com era d'esperar; ha triomfat com sempre en *Spettri*, *Amleto*, *Al teléfono*, *Tristi Amori*, *Pane altrui*, *Anime solitarie*, *Otello*, *Il nuovo idolo*; sa victoria ha estat colossal, ha vensut en tota la línea. Unicament li hem descubert una flaqueza que si tractantse d'altres actors passaríam per alt, tractantse d'en Zacconi no podém dissimular; es que tan aquesta temporada com l'anterior ens hem entranyat molt que figuri en son repertori un dramón tan dolent com *Morte Civile*, obra que realment desdú d'un gran actor y si no'ns estranyaría veurela posada en escena per un actor de menor quantía en vigílias d'eleccions pera *reventar* la candidatura *clerical*, no podém compendre que figuri en el repertori del gran Zacconi; molts crehuen, que l'eximi actor la representa ab l'exclusiu objecte de poderhi lluhir sas facultats en la escena de la mort, cosa que'ns resistím a pensar y a sospitar tan

sols, donats el talent y'l bon gust d'en Zacconi a qui considerém home molt superior a'n aquestas debilitats impropies de qui com éll ve a resultar pera el publich barceloní com una especie de missioner del Art; puig un veritable missioner del Art escénich és l'artista de debó que vé a'n aquesta desgraciada terra, hont si alguna vegada fruhím d'una sombra d'Artesmercés a'n «alguns actors o actríus que'ns venen de Madrit» (1); puig nostre teatre, l' Teatre Catalá, está el pobre que no té per hont agafarlo tan d'autors com d'actors; puig si bé de tan en tan s'estrena alguna que altre obra del ilustre Guimerá, el cartell está eternament en mans d'en Pitarra y de sos deixebles antchis y moders, sempre carrinclons y sempre cursis, y en quant a actors..... ¡*Detente bala!* que pitjors qu'una bala rasa resultan la major part dels actors catalans pel sentit comú y per l'Art.

¿Y'l publich? ¿Qué tal se porta'l publich ab en Zacconi? El publich; bó gracias: las notas del africanista Musclayre l'han distret de sentir els críts sublímss del rabiós Otello y'l plor tristíssim del des-

(1) Consti que'l que aixó escriu es un catalanista dels més convensuts!

venturat Don Pietro Caruso; per aixó es que'l públich de Novetats es sempre'l mateix, tan escás com sempre; ls de la *llegió sagrada* y uns quants que volen aparentar que'n son, els fidels intellectuals que forman cada vegada que vé alguna notabilitat artística, uns quants aprenents d'intellectual y un petit núcleo de familias burgesas que van a pasarhi un mal rato, puig els senyors se passen la vetlla llegint el *Noticiero* o *Alrededor del Mundo* y las senyoras ventantse frenéticas y criticant el sombrero de l'amiga o la brusa de seda qu'estrena la coneguda, y esperant neguitosas l'hora de caure'l teló; puig las sublímss ideas y'ls alambicats conceptes qu'exposa'l gran artista, son com si'ls parlessen en grech, (no perque nostras senyoras ignorin l'italiá qu'encara que's parlés en catalá tampoch compendrían res), sinó perque son tan pesadas las estranyesas d'Ibsen y de Giacosa! Nostres apreciables matronas s'estimarían mes anar a riure a Romea veyent *Cura de moro* o a veure *La Corte de Napoleón...* Pero no hi ha més; hi ha que sacrificarse en aras del bon to... ¡Fa tan distingit aixó d'estar abonats a'n Zacconi!—A.

Jochs Florals de Barcelona

PERTENECE A LA BIBLIOTECA
AYUNTAMIENTO DE BARCELONA

Any 1903

Composicions rebudas a Secretaria desde la publicació del Cartell, fins al dia d'avuy.

- Número 1. Tema: Cansons tristes. Lema: Elegies.—2. Regina blanca. L. Impresió.—3. El poeta als Joves de Catalunya. L. Oh! Aprèn a sapiguer quina es ta rassa, bó y anusant de l'aviór els llasos, trevalla sempre per la Patria teva y aferma alli lo teu cor ben fidél, que sols aquét es qui ha de darte forsa, per ferte assoli'l Cel.—*Schiller*.—4. A ma estimada. L. Vora voreta'l riu...—*Verdaguer*.—5. Cant de la terra. L. Tot voltant per l'espay la terra canta melódica cançó.—5. Elegia. L. Y allá en los sigles—del geni mort rés servará'l sepulcre.—*Angel Guimerá*.—7. De festa major (La sardana de mitjdia). L. Costúm empordanesa.—8. Brot de passionaria. L. Anyorament.—9. Zani. L. Cróquis.—10. La infantesa. L. Ah! comment s'est éclipsée tant de gloire.—(*Volney*).—11. La oració de la mare. L. Patria, Fides, Amor.—12. Suspirs del meu cor. L. ¿Quid gloriam melior?—13. Planys del trovador. L. Pobra lira.—14. Dijous gras. L. Fides.—15. Quadret. L. Vocació.—16. Lo fill del Rey. L. ¡Lás!—17. Lo combat de Palamós. L. (1757).—18. Recort. L. Bach de Roda.—19.—Montserrat. L. A un nin que se'n diu.—20. La cura maravellosa. L. Lied.—21. Nit de Nadal... etc.—22. La fábrika catalana. L. Lo trevall es honra; lo trevall es sant (*Clavé*).—23. Per ma pátria. L. Boig qui no estima la seva.—24. L'arribada de l'Amor. L. Llibertament—25. A Catalunya. L. Tu no pots morir.—26. En Lluch de la calma. L. Borrosas.—27. Psalm d'amor. A la Verge Maria.—28. Algues marines. L. Madrépores y algues.—(*Verdaguer*).—29. Psalm. L. Cantate Domino canticum novum.—30. La complanta del sigle. L. Sol de la pátria.—31. Missa de ruinas. L. Somrigué la montanya engallardida, com si estrenás son verdejant mantell. († *Jacinto Verdaguer*.—*Canigó*).—32. Los hereus de la forca. L. Estreny, butxi, que'l dogal, tant com la corda qu'escanya, es lo llas que uneix á Deu, als que moren per la Patria.—(*J. B. Prat*).—33. Lo Gorch Negre. L. ¡Misteri!—34. Desd'una cima.—A Catalunya. L. Catalunya comtat gran etc.—35. Conferencia. Conversa endevinata.—36. Naufragi. L. Fraternitat.—37. Marinas. L. Trós de Novela.—38. Dos náufrechs. L. Dos ángels mes al cel.—39. Lo prech de la Comtesa. L. Benvinguts sian.—40. Frisos. Impresions.—41. A l'Ignorada. L. Pressentiments.—42. Retorn á Deu. L. Les roses de la terra—s'esfullan entre'l fanch.—(*Casas y Amigó*).—43. La Bona-Nova. L. Fé y Patria.—44. Primavera. L. ...recorda'l paradís.—(*Casas y Amigó*).—45. Lo llevat d'un poble. L. Qui cau y s'aixeca... amb sols lo seu viu.—46. Balada. L. Mitjeval.—47. La parla de la terra. L. Es la nostra y la volém—sobre totas las demés.—48. Semprevives. L. A ma filla.—49. La copa.—50. El prometatge. L. Popular.—51. Rapsódia. L. Abstracció.—52. Marineras. L. Del natural.—53. La Honorata. Lema: Patria.—54. Nostre butxi. Lema: Deveu d'asi en avant esser ben espanyol etc.—55. A Sa Santedat Lleó XIII en lo Jubileu Papal ó XXV any de sa exaltació. Lema: Que Deu lo quart.—56. A

lamemoria de Mossen Jacinto Verdager. Lema: Homenatge.—57. L'hostal de la Grúa. L. Fides.—58. Los dos aucells. L. Tradició.—59. Ruinas. L. Fé y Pátria.—60. Sugerides. Lema: La naturalesa sugereix certes idées belles, que no indica sino ab emblemes.—61. La mort del Paher. L. Com un pare per sos fills.—62. Idilis. L. Amors.—63. Eterna primavera. L. A la meva esposa.—64. Montseny. L. ¡Montanya de ma Patria, salut!—65. El gran poëma. L. E vero frutto verra dopo il fiore.—*Dant*. Paradiso. C. XXVI.—66. El Patrimoni. L. Vindicamus hœreditatem patrum nostrorum.—67. A Catalunya reneixenta. L. Reneix.—68. Mon desitj. L. Jo vull ser poëta.—69. A la mare. L. Jo us estimo.—70. Impresió. L. Florecencia.—71. La Justicia. L. No defalleixi l'home que'm cobdicia.—72. La Sacra espectació dels Patriarcas. Lema: Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam.—*Isaias*. IX. 2.—73. Sonets blancs.—74. Fullas d'albumb. L. Intimas.—75. Tradició Barcelonina. L. Patria, Fides.—76. Tránzit. Lema: Ales... Ales. (A la memoria de...).—77. Lo Renegat. L. ¡Fill bort...!—78. La Creu. L. Nostra senyera.—79. Nocturnas. L. Qu'hermosa qu'es la nit!—80. Las Mes-siánicas. L. Poemet de la vida de Jesús.—81. Pe'l Montseny. L. Recorts d'enamorat.—82. Vida. L. Devant del jardí.—83. Rondalles y Cansons. L. Veu de la terra.—84. Lo fill del penjat. L. ¡Fuig de mi!—85. Epilech. L. Tu.—86. Les Set Paraules. L. Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.—Sant Lluch. Cap. 23., vers. 34.—87. A la Verge de Montserrat. L. Jo t'aymo, mare mia,—de fill ab la tendresa,—que altra mare no tinch des ma infantesa.—88. Cuchs de terra.—89. Lo nostre pá. L. Da nobis hodie.—90. Lo Trabucayre Brucató. L. Patria.—91. Rápidas. L. E da quel di cantai. L'amor, la morte, la natura, il dolor... *Aleardi*.—92. Lo Sant Crist de Lepant. L. Ave,

Crux, spes unica.—93. La Mare de Deu de la Mare. L. Amor amorum.—94. Enfilall. L. Impresions.—95. La barca. Lema: Sempre.—96. Las duas banderas. L. Pátria.—97. Lo cant de la vida. Lema: ¡Quin dols escalf! etc.—98. Aplech. L. De ma cullita.—99. Faulas y similis. L. Tal com raja.—100. Anhel etern. Lema: Cor, amor, Mort.—101. La nit. Lema: Delectacions.—102. ¡Devallament! L. L'amor fa devallar l'Amat al amich è pujar l'amich al Amat. (R. Llull).—103. Oda á n'els Sants nadius de Catalunya. L. Mirabilis Deus in sanctis suis. (Salm. 67. 36).—104. Rossellonesas. L. Montanyas regaladas.—Son las del Canigó.—105. Lo cami d'Annibal á Rosselló. L. Es lo torrent d'Annibal... etc.—106. Montanyenca. La fatandera. L. Qui no vulga pols...—107. A Maria immaculada. Lema: Sine labe concepta.—108. La mort del compte Ramon. L. Llegenda.—109. La gran comptesa. L. Quosque tandem...?—110. La Balada de las festas. Lema: Jesús has passat pel mon—deixant un rastre de festa,—benehit aquell que't segueix—ab alegría modesta.—111. Idili. Lema: Cántich d'amor.—Cántich de vida.—Qui 'm dona'l cor—quina alegría!—112. Pregarias novas. L. Patria.—113. Confessió. L. Perdónam.—114. Fides. L. A. M. D. G.—115. Lo vers y la poesia. L. Color y aroma.—116. Confidencial. L. Nota d'amor.—117. Lo Ball de las Faixas. Lema: Costums de la terra.—118. La Pubilleta. L. Sacrifici.—119. La Font del Amor. L. *.*.—120. En lo Saló de Cent. L. Sancta sanctorum Patria.—121. Entrameliaduras. L. Je vis l'amour jouffu sautant sur les nuages.—*Ch. Guérin*.—122. Lo Parch. Exposició Universal de 1888. L. Barcelona venjada.—123. Antonia. L. Figura.—124. Abans de combregar. L. Domine, non sum dignus.—125. A Catalunya. L. Humans, espanyols, catalans. (*Pi Margall*).—126. Pasqua Florida. L. Brotada.—127. La Rondalla. Le-

ma: Sogra y nora.—128. La roca blanca. L. La forsa del amor.—129. A m'aymia. L. Batechs del cor.—130. Una rondalla. L. Els tirans caurán mal els hi pesi.—131. A una dona. L. La veu del cor tapa la vista.—132. Enfilall. L. Del camp y de ciutat.—133. La Lletja. L. Cart entre lirs.—134. Herodias (Tradició religiosa). L. Lex.—135. Impresions. L. Tot passa...—136. Fantasias.—137. Vostre jardí y'l meu hort. L. A vos.—138. La Prenda del meu cor. (Delicias de la ignoscencia). L. Y que n'es d'hermosa!—139. Biblicas. L. A quatuor ventis veni spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant. (*Ezequiel*. c. XXXVIII. n. 9).—140. Floralia. L. De chaque branche part une voix.—(*Verlaine*).—141. La costa brava. L. Caribdis.—142. Capdellant. L. Joguines.—143. Los dos gegants. Lema: Alegoria.—144. A la Verge Maria en la diada del Divendres Sant. L. Vostra tristor es un lliri—jo'l vull aquest lliri pel cor.—145. Lo Templer y el Reyató. L. On pent être héros sans ravager la terre.—146. Testament. L. Fides.—147. Duas baladas. L. Una de nova y l'altra de vella.—148. L'amor es goig y dolors.—149. Notes de sol. L. Apuntacions.—150. Romanços.—Tradicions del sigle x. L. Infandum, Regina, jubes renovare dolores, Trojanas ut opes et lamentabile regnum Ernerint Danni. *Eneidos*. Lib. II.—151. Les Bruixes de Gardeny. Lema: Semper semperque.—152. El Gorch de las Donzellas. L. Tradició.—153. Els Estanys. L. Impresions.—154. Estels. Lema: La llum de la estrella—ja de lluny se veu ni'ls núvols la tapan—ni'l sol la oscureix. (Cansó popular).—155. La tragedia dels captayres.—156. Glosa. Lema: Popular...—157. Primavera á ciutat. Lema: Carrers.—Patis.—Finestras.—158. Vila Amor. L. Apuntacions.—159. Alma mater. L. A la meva mare li savia molt greu que me'n anés; y desitjava que m' ensenyessen aviat alguna cosa útil.—L'

estudiant. (*Faust*). *Goethe*.—160. Prohibició d'aymar. (Bocet pera una novela). L. Jo vaig veure llurs més violents instints, la forsa de voluntat. Jo vaig veure tremolar davant la forsa desenfrenada d'aqueix impuls. *Frederich Niezche*. (El crepúscol dels idols).—161. L'avi Poch. Lema: Marinadas.—162. Goig y dolor. Lema: Fides.—163. Quam pulchra es amiga mea. Lema: A ma esposa.—164.—Oblit. Lema: Fort...—165. L'oració del hort. L. Tristis est anima mea usque ad mortem.—166. La nit amb els pastors.—167. Montanya amunt.—168. Missa d'eixida. L. Holocauste.—169. Retorn. Lema: Qu'es dols, oh mare meva, tornar á aqueix recés.—170. Bressol de la Escola Pia. L. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. (Thes. VI. 3).—171. Fadrinenca. L. Popular.—172. La Santa Casa. Lema: Ut diligatis invicem.—173. La bandera esqueixada. L. Hic signum vinco.—174. Després de la victoria. L. Aniversari.—175. Preludi. L. Serenitat.—176. Gloria. L. Llum.—177. El Rector de la montanya. L. Patria y Fé.—178. La Torre de Babel. L. Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? (Psalm. 23).—179. Gent de ploma. Lema: Fragment d'una novela inédita.—180. Abdicació. L. Ecce Rex vester.—181. Las Flors. L. De la terra.—182. L'orfa Bailet. L. Un àngel de Deu.—183. Lo Catecisme. L. Clá y catalá.—184. Amorosa. Lema: Quant t'estimo!—185. A Deu. Lema: Ingratitut.—186. Dos patricis. L. Triomf.—187. Tres romancets. L. Ahir-avuy-demá.—188. Los dos vellets conservant lo foch de Patria. L. Ivern.—189. A la meva amor. L. Hoy como ayer, mañana como hoy. (G. A. Becquer).—190. Amorosas. L. De la Costa de Llevant.—191. La llengua catalana. L. No la matarán.—192. Col·loqui. L. Pressentiment.—193. Malura. L. Vé de fora.—194. El Patró Aranya. L. Embarca, embarca y ell se queda en terra.—195. L'ermitá. L. Amor

etern — 196. L'enterro del Poeta. L. Válgans Deu.—197. Tot'una vida: Poema amorós. L. Nesun maggior dolore Che ricordarsi del tempo felice—Nella miseria. (*Dante*, Inferno).—198. Macabra.—199. Richs y pobres. L. La ignorancia en que viu la dona relativament á sos debers, y l'abús que fa de son poder, li fa

ACTUALITATS

ALS SENYORS QUE VOLEN NINOTS.—En vista del éxit extraordinari de CATALUNYA, la Junta de Redacció ha acordat donar la major importancia possible a la part artística.—Per lo tant, s'ha augmentat considerablement la llista de dibuixants col·laboradors, y s'ha nomenant director artistich al expertíssim y llorejat Mestre Jaume Llongueras.—Quedém donchs en que hi haurá *sants*—oh reste abominable e insidiós de las tenebras clericals! última bombolla de la *ola!* últim grilló de las cadenas! Nosaltres que som tan enemichs de las cadenas que ni tant sols duhém soguilla!

SOGRE Y GENDRE.—Un periódich madrilenyo y republicá (*Las Dominicales*) publica un article excitant als republicans de Catalunya a que de cap manera votin la candidatura del senyor Vallés y Ribot, perquè aquet senyor no es republicá sino catalanista, que quan va veure qu'els republicans triomfavan en las eleccions provincials s'uní ab ells y que si haguessin guanyat els catalanistas allavoras ab ells hauría anat, y aconsellava als federals qu'ab els catalanistas s'en anessin.—Mira els madrilenyos com s'axiribexen!—El senyor Vallés, indignadíssim, diu que com diables l'han atacat, si el Sr. O. de Buén

perdre la mes bella y mes preciosa de sas ventatjas, la d'esser útil. (*Mme. Bernier*).—200. Pobrets. L. Fides.—201. Las noyas del Ampurdá. L. Cançó.

Barcelona 15 Mars de 1903. — Lo Mantenedor-Secretari, *Antoni Bori y Fontestá*.

es gendre del Director de las *Dominicales*, y ell está molt bé ab el Sr. O. de Buén—No s'hi amohini, D. Joseph; els sogres son aixís.

ARMONÍAS Y DESAFINATS.—El Concert del día 22 a Novetats (per la *Schola Cantorum*) no fou del gust dels intellectuals avensats; y no podía succehir altrement, car se tractava d'un concert reaccionari en totas sas parts. Cants gregorians de l'Etat Mitjana!!! (segle XIII, época oscurantista) Trossos de Palestina y demás de l'escola polifónica!!! Orígen de la Música moderna, heusaquí la primera part del programa.—Art católich y supersticiós, com diría un republicá que derrerament va donar una conferencia als valencians per provar que l'Dant era un poeta reaccionari, qu'havía perdut el temps cantant l'infern, el purgatori, el cel; *engendros*; cosas en que ningú que tingués sentit comú podía créurehi.—A la segona part se cantá *Armida* de Gluck. Horror, un musich protegit per Maria Antonieta, almenys haguessin cantat *La Marsellesa* de Rouget de l'Ysle! Però Gluck, un atrassat que vol ressucitar la tragedia grega ab assumpto cristiá! aixó podía passar al *ancien régime*, però després de la Revolució de Setembre! Precisament una Re-

volució musical—que cantava l'*Himno de Riego!*

LA BOTA DEL ATHENEU.—*Obriu, obriu, obriu que volém entrar!*—Mots popularíssims y quasi lithurgichs de la quitxalla en el diumenje de Rams.—Are afigúrinse un senyor (no certament ab un ram de llorer; tot lo mes ab un bastó de suro) picant a la porta del Atheneu.—Obriu, obriu!—Y no exí cap hermosa castellana a obrir las portas del Atheneu—la castellana compassiva de las rondallas mitjevals—sinó una bota, una bota terrible qu'enviá a D. Alexandre Lerroux y García, vers las regions diáfanas y serenas ab gran indignació dels qu'esperavan jugar ab ell al dómino, y ja havían comprat el seu retrato que s'ven per o'75 a tots els kioskos.

CANDIDATURA.—Tots ens hi havém

PREMPSA

CORREO CATALÁN, n.º 6143.—Publica un notable article firmat pel sol cognom Baranera, en que s'respon a algunas afirmacions llemsadas al etzar en meetings electorals. Ne copiém alguns paragrafs ja qu'en ells s'hi nota el repensament d'una forsa política qu'havía estat d'una manera incondicional al costat del regionalisme:

«Convé advertir qu'es un gran error el considerar a la religió com un fenomen merament subjectiu, com una idea sens concordancia ab el mon de la realitat, o com un pur sentiment, conforme fan molts autors moderns que componen una religió a la mida del seu gust y després s'entretenen en ferne una autopsia anatò-

fixat en els teatres: quan els músichs tocan la sinfonía se veu un bullit de peus que van y venen redera del teló. Sandalias romanas, botas de segle XVII, espardeñas, sabatas de xarol.—El bullit dels peus cada vegada se torna més *effaré*.—Para la sinfonía; s'encenen els llumets a una y altra banda de la cova del apuntador, y el mohiment dels peus ja es febrós, vertiginós impossible de seguir.—Sona'l timbre, y tot desapareix.—Al cap d'un minut s'aixeca el teló solemnement.—Donchs, entre nosaltres també s'han seguit eixas evolucions y al fi s'aixecat el teló, proclamantse la següent candidatura: D. Albert Rusiñol, D. Lluís Domech y Muntaner, D. Lluís Ferrer Vidal, D. Jaume Carner, D. Ildelfons Suñol.—Endevant! Bona estrella, y no us mancarán aplaudiments!

mica, com si fos una malaltía del cervell o un d'aquestos sentiments passionals que's desenrotllen en les noveles psicológiques o en els teatres del intimisme. Escoltém no obstant lo que diu un autor que pertany a aquesta escola: «Després de la llengua la religió es la manifestació més important de l'ànima humana. Ella 'ns té rodejats ab las seves espirals invisibles y penetra fins a les últimes profunditats de nostra pensa y de nostra ànima. La religió es una vasta síntesis: comprén una filosofia, una política, una moral (en els dogmes) y una estética (en el culte.)
«No hi ha un sol ram de l'humana activitat que no hagi sentit l'eficacia de la religió y que no hagi sigut subordinat als seus fins.»

Tinguis en compte que qui aixís parla es un deixeble del H. Spencer, el sociólech nihilista rus, Jaume Novicow, en son opúscol *Conciencia y voluntat socials* (traducció italiana, p. 298 y seg.)—Lo que hi ha es que aixís com l'home no pot destruir la seva essencia, la seva naturalesa, aixís no pot destruir la relació religiosa que hi trova ta fonda arrel. No hem d'estranyar donchs que tots els pobles, fins els que estudia la Proto-historia, s'hajin cregut lligats per la dependencia d'un Poder supré, y hagin considerat l'obligació religiosa com a vincle de comunitat y un dels primers factors de la vida y del ordre socials. Quan menos la religió natural ha obligat sempre a tots els homes, per més que tantes vegades l'haguessin adulterada per causa dels seus errors y'ls seus vicis.—Y en aquesta dificultat que trovaren els pobles antichs per seguir sisquera la religió natural, hi descobrí ja quant responia a les necessitats de l'humanitat que Deu li revelés de bon principi les veritats que havia de creure, les lleys morals y'l culte que havia de practicar. Aquesta Revelació ha existit desde'l comens de la historia humana.

La Revelació de Lley nova del Evangelí es el complement de la primera, y cal notar molt bé que no es una historia morta, sino que viu y's desenrotlla sempre progressivament fa més de XIX sigles, vencent las resistencies y les lluytes més grans que poden oposarse a la vida y al desenrotllo d'una institució social; y el testimoni dels sigles proclama en alta veu que triomfa sempre a pesar de la desproporció inmensa entre'ls medis de que humanament disposa y els éxits que assoleix, lo qual es una altra proba de que obra en ella además del humá un element diví.

Aquesta historia perennalment vivent es l'Iglesia Católica, que es l'organisió social de la Religió que'l Crist instituí com única verdadera.

Dins d'aquesta societat religiosa han nascut y han obert sos ulls a la civilisació les nacionalitats d'Europa bastides sobre les runes del Imperi Romá. Totes les verdares llivertats dels pobles no han sigut més que una conseqüencia de la redempció del Crist que viu en la seva Iglesia. Totes les opresions, totes les injusticies humanes no procedeixen d'altra causa que del desconeixement o del oblit d'aquesta redempció.

Dins d'aquesta Religió instituhida pe'l Crist y organizada socialment en l'Iglesia Católica nasqué també la Patria catalana. Dins d'aquesta Religió visqué felís y arribá al ple mitjorn de sa crexensa y de sa gloria. L'esperit d'aquesta Religió ha entrat a compenetrar l'ánima de Catalunya: el seu pensament, el seu carácter, les seves lleys y consuetuts, totes les seves institucions y manifestacions de vida.

Catalunya es filla de l'Iglesia, més que ho es el penó de les quatre barres del pabelló de la Seu Romana. Catalunya es filla de l'Iglesia en sa vida íntima, sens la qual valdria ben poca cosa o no fora mes que una disfressa la vida exterior de Catalunya. ¿Vejeu may que'l fí polítich y'l fí económich, per més que tinguin órbites propies, s'emancipessin del fí religiós? No, que'ls fins temporals se subordinavan al etern.

No m'hi tinch de detenir en esmentar els beneficis que reportá Catalunya de la Religió católica fins les ciencias y en les arts, en l'industria, en el comers y en l'agricultura. La nostra historia parla ben alt. Visiteu els recorts de Catalunya en altres paísos, els monuments religiosos y

(c) Ministerio de Cultura 2005

civils de nostra terra; recorreu les biblioteques, els arxius, els museus y les exposicions d'art antich; llegiu les obres dels arqueòlechs, dels crítichs, dels historiadors de nostra Patria.

D'aquesta influencia de l'Església fins en la nostra prosperitat material ne vaig a treure una conseqüència ben clara: *La virtualitat de la Religió catòlica està demostrada SOCIALMENT a Catalunya*. Dich la virtualitat, perque en aquest punt hi han d'estar conformes fins els apóstates de la fe de nostres pares, fins els ateus y els indiferents en religió, que sempre han sigut y son avuy una minoria insignificant davant de la gran massa del poble. Que élls *individualment* no la sentin aquesta virtualitat es una altra qüestió, encare que podria molt ben ser que al dirho s'equivoquessin. Lo cert es que el poble catalá l'ha sentida continuament a través dels sigles aquesta virtualitat y la sent avuy. Més encare. La majoria del poble catalá no sent tant sols la virtualitat, sino que creu en la divina veritat del Catolicisme.

Convé, donchs, que no oblidin aquest fet totes les persones que vulguin interpretar fidelment les aspiracions del patriotisme catalá.

Els catòlichs no negan la bona fe de molts que s'han proposat resoldre'l gran problema de la restauració y de la renovació de Catalunya. Però en tot problema hi ha datos e incognites. La solució del problema es un progrés quan partint dels datos coneguts y del seu desenrotllo se trevallia per desxifrar lo que no's coneix y per assolir lo que no's té; d'altra manera no's podria parlar de progrés sino de retrocés. La Religió catòlica es un dato plenament demostrat, quina llum ha brillat sempre en la consciencia de la per-

sonalitat de Catalunya. Donchs la gran massa catòlica del poble catalá té dret a exigir que per una minoria inconscient que baladreja y gesticula no's tracti a la Religió com si fos una *incògnita social*, o com si fos una forsa exhausta o inútil, essent aixís que es una forsa viva, progressiva en l'ordre doctrinal y moral, garantia indispensable dels progressos que's puguin fer en altres ordres. Si per amanyagar aquella minoria se tractés aixís a nostra santa Religio passant per damunt de l'història viscuda y de la que vivim, se'ns proposaria un retrocés atávich als temps pagans; y'ls que presumirian trobar una Patria nova restarian sense cap per haver consagrat com a principi la neutralitat, l'indiferencia davant de la transmigració del budhisme, del mazdeisme o de qualsevol rebrech y última deixa de la moda estrangera a l'ànima cristiana dels catalans.

¿Quí serian llavors els *reaccionaris*?

L'AME FRANÇAISE.— Publica en un nombre especial una plana dedicada als Jochs Florals á Sant-Martí-de-Canigó, de Maria Concepció Picó de Riera, Reyna de dits Jochs:

«D'aquella gran diada jo'n guardaré sempre un sant y dolç recort; may podré oblidar aquell día de sol esplendit, passat á Sant-Martí-de-Canigó, tan prop del cel; sempre recordaré ma curta estada entre'ls bons Catalans del altre vessant del Pirineu; tot temps recordaré mon breu reynat, que avuy m'apar un somni.

El ram de flors boscanes que al proclamar-me Reyna m'oferiren, cullides totes elles pe'ls costers dels voltants de Sant-Martí, al acabarse la festa vaig deixar-lo als peus de Nostre-Senyora de la Soterrania, puix á Ella, qu'es Reyna y

Mare nostra, li pertoca tenir aquella toya que en ses mans may mes ha de marcir-se.

Aquell dia, Nostra Senyora de la Soterrania, després de llarga ausencia torná á pujar á la basílica pera prendre novament possessió de son casal, y allá quedá guardada per dos cavallers fidels, que aposta pera guardar-la romangueren un á cada banda d'altar: es l'un, el cavaller Sant-Martí, vingut del cel; es l'altre, lo comte Guifre qui aquell jorn va redreçar-se pera acompanyar-la á son palau, anant devant del poble en processó, ab son penó ben alt.

Que la Mare de Deu de la Soterrania sia sempre la nostre Reyna, la Reyna de la nostra Patria benvolguda, y que en sas mans hi refloreixi sempre aquell pom de flors que nostres antichs Reys li oferiren, aquella rica toya de flors cullidas per las encontrades d'una y altre vessant del Pirineu, pe'ls vergers encantats de l'illa de Mallorca, per las hortes delitoses de Valencia! Amen!»

Además inserta un estudi sobre els escriptors valencians, d'en J. Delpont que comensa aixís:

«Los rossellonesos tenim uns bons germans de llengua catalana, alli, á la terra ensoleyada y florida de Valencia; y sembla que'l perfum de las flors, lo rialler de la naturalesa, y l'alegría del viurer, hi hajin fet espellir una parla tala manéra dolça y cantadissa!

Amb tot, poch nos coneixím amb els valencians; per esser, els uns y altres, á cada cap de las terres de llengua catalana, nos es difícil nos donar la má dins del rotllo de la germanor catalanesca; malgrat aixó, la Musa catalana, que no para de volejar per alt del Pirineu y sobre'l mar, sempre esborgeix una remor

dels nostres cants. Per are, de puntetes sobre d'un marge canonigonech, y allargant lo bras cap á la llunyana horta valenciana, tirém un manat de floretes y enviém una tonada de *Montanyas regaladas* á nostres volguts germans.»

RENAIXENSA.—En l'últim Concell Extraordinari de la Unió Catalanista se doná compte de la dimisió presentada per Josep Mallofré, vocal de la Junta Permanent y fundada en la discrepancia de criteri ab la mateixa Junta respecte a la última circular que sobre eleccions publicá aqueixa; reiterada dita dimissió ab caracter irrevocable, per son presentant, fou llargament discutida, acabant lo President en Josep M.ª Roca per fer coneixer quin era lo criteri de la Junta respecte aquet punt; y basat en els acorts presos per la Unió Catalanista en la Assamblea de Tarrasa, entre altres conceptes digué que no cabía dupte sobre aquet punt per quant els acorts presos en la dita Assamblea deixaven en complerta llibertat d'acció respecte d'anar o no a les eleccions, senyalant els procediments a seguir en cas de volguer anar a la lluyta electoral alguns dels individus o entitats adherits a la Unió, y que de cap manera's podia tolerar que un criteri particular s'imposi al d'una colectivitat majorment quant els acorts de la Assamblea de Tarrasa se varen pendre tots per aclamació.

Ab eloqüents paragrafs posá de manifest que la Junta Permanent no s'ha separat en cap concepte dels acorts presos en les Assambleas en la publicació de la última circular y afegint que en cas que no sigüés admesa la dimisió del Sr. Mallofré, si be representaría un vot de censura pels individus de la Junta aquestos ab tot y aixó militarían sempre dintre la

Unió Catalanista. (Grans aplaudiments.)

Manifestá que veyá ab simpatía la campanya electoral dels regionalistas, a quins la Unió perdonava els agravis que d'ells tenia rebuts, pensant que lo mateix farían ells de la Unió, y acabá dihent que no solsament veyá ab simpatía dit mohiment sino els de tots aquells que trevallen per l'autonomia de Catalunya; forts aplaudiments foren tributats al Sr. President.

Pasada a votació secreta la dimissió, fou admesa per una majoría de vots.

Seguidament se procedí a la elecció del vocal que ha d'ocupar lo càrrech vacant, resultant elegit lo senyor en Candi Robert.

Se presentá altra proposició que després de discutida fou retirada per los firmants, en la que s'interessava a la Junta Permanent a que convoqués en curt plasso una Assamblea general de delegats.

Se discutiren llargament essent aprovadas en votació nominal, les següents proposicions:

1.ª Los catalanistas adherits a la Unió no poden fer actes de propaganda que contrarihin los acorts de les entitats adheridas que fan ús dels drets que'ls hi concedeixen les Assambleas.

2.º La Unió Catalanista conservant sempre la propia personalitat veurá ab simpatía als elements polítichs afins, sempre que aquets per medis honrats y dignes realisin actes beneficiosos pera la obtenció de la autonomia de Catalunya.

Per últim s'acordá publicar un manifest al poble catalá, protestant del decret del ministre de Gracia y Justicia sobre reforma del Notariat.

Aquest manifest será costejat per subscripció pública a fi de que s'en pugá fer un gros tiratge y aixís fer arribar per tot arreu la protesta de Catalunya.»

Además dedicá aqueixas paraulas a la mort de Mossén Agustí Puyol Safont:

«Ha mort en sa parroquia d'Alp, l'illustre escriptor catalanista y virtuós sacerdot, mossén Agustí Puyol.

Aquest esclarit fill de Catalunya ha mort, jove encara, quant feya esperar que havia de conquistarse per son talent y sas excepcionals condicions un lloch preeminent entre los homes eminents de nostra terra.

Mossén Puyol havia sigut rector de la parroquia de Baloir y professor del Seminari de la Seu d'Urgell.

En abdos càrrechs s'havia distingit per sa activitat, son clar criteri y sa elevació d'esperit, alternant lo auster exercici de sa missió sacerdotal ab l'estudi y la producció d'obras notables baix lo punt de vista literari y històrich.

La energia ab que's dedicá al exercici de sos devers quebrantá notablement la salut de Mossén Puyol, determinant en ell una anèmia cerebral que li feu precis trasladarse a una parroquia de montanya pera restablirse, havent anat per aqueix motiu a desempenyar la rectoría d'Alp.

Mes las esperansas que concebiren los molts que coneixían y estimavan a aquell sant varó han sigut defraudadas y las puras alenadas de la serra no han sigut prou pera restablir l'equilibri en aquell organisme minat per un treball excessiu y per la febre de la idea.

Mossén Puyol ha deixat una triada colecció d'obras notables, mereixent especial menció sas poesías: *Adeu a Cerdanya*, *Adeu a Font Romeu*, *Goigs de la Mare de Deu de Nuria*, *A Mossén Boixeda* y *Al senyor Bisbe de Perpinya*.

També escrigué una obra de rara erudició y curios valor històrich, sobre'ls fills ilustres de Cerdanya.

LLIBRES

CONTES *del C. Lleó Tolstoi. (Primera serie). Trad. per J. Casas Carbó.—L' Avenç 1903.*

El segon volum de la Biblioteca del *Avenç* es un recull de contes del gran literat rús.

Els contes del present volum han corregut per tot el mon, y era vergonyós que no n'hi hagués encare una traducció catalana, essent aixís que l' catalá s' adapta maravellosament al genre literari conreuhats ab tanta predilecció pel novelista rús.

Clarament ho mostran las cuydadas traduccions del infatigable senyor Casas Carbó que conservan ab admirable fidelitat la senzillesa y el sentiment del original.

Esperém las series succesivas, en las quals se completará la hermosa colecció de contes de Tolstoi.

CROQUIS PIRINENCOS *per J. Massó Torrents.—(Primera série).—Biblioteca Popular de L' Avenç 1903.*

Conté *Vagant per la montanya, Tot fent camí, La Guilla, El Correu de Camprodón, Agonía, La Relliscada y En Pó.*

Exceptuant *Agonía*, que s' publicá a *Pel Ploma*, tots els altres *croquis* formavan part de la edició de 1896.

Els sugestius quadros del Pirineu, que tanta popularitat han obtingut, son sempre mes hermosos.

Rellegint aquell incomparable *Pó* que no te igual en nostra literatura, recordávam l' entussiasme ab que en Soler y

Miquel parlá del llibre den Massó. Totas las sevas afirmacions, las suscribím, jocosos de la reaparició d' una dels mes vivents glatits de la prosa catalana.

DISCURSOS LEIDOS EN LA REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS DE BARCELONA, *en la recepción pública de D. Pelegrín Casades y Gramatxes, el día 15 de Marzo de 1903.*

Sobre las *Influencias del Art oriental en los monumentos románichs de Catalunya* versá'l discurs del nou académich, y l' interessant tema escullit, quedá desentrotllat ab veritable penetració y ab gran cúmulo de datos, constituhint un estudi molt complet.

Respongué al Sr. Casades y Gramatxes el secretari de la corporació D. Joaquím Sans y Miret, qui dedicá justas frases d' elogi al il·lustrat periodista, historiant sos mérits y demostrant la necessitat de que ingresin en l' Academia de Bonas Lletres nostres arqueólechs, sobretot quan se revela en sas investigacions tan fort amor a la terra catalana com en las del Sr. Casades.

L' ABÚS DE LES DENTS ARTIFICIALS. IMPORTANCIA DE CONSERVAR LES NATURALS, *per Joseph Boniquet.—Foll. 1 pta.*

Se tracta d' un estudi molt oportú y rahonat, com era d' esperar dada la competencia del Sr. Boniquet en la materia.

El text va acompanyat de gravats explicatius.

No hem de dir la satisfacció qu' ens causa veure obras científicas en catalá.

Imprempta y litografia de Joseph Cunill.—Universitat, 25, (devant del Seminari).—Barcelona